

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

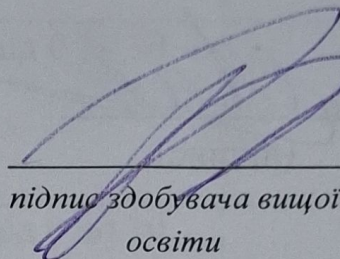
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «АУДИТ І АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА»**

Здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня

II курсу, групи ОМА-23-1 ,
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»

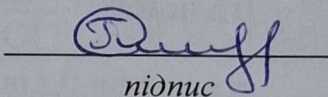
освітня програма «Державний аудит;
судово-економічна експертиза у
фінансових розслідуваннях»



підпис здобувача вищої
освіти

Саква Д. М.

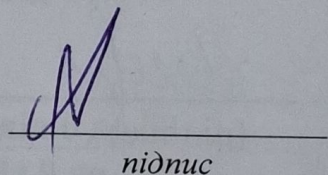
Науковий керівник



підпис

Панасюк О. В.,
к.е.н., доцент

Гарант освітньо-
професійної програми

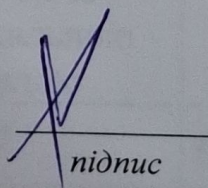


підпис

Лісовий А.В.,
д.е.н., професор

Допущено до захисту рішенням кафедри
протокол від «28» 01 2025 № 2

Завідувач кафедри



підпис

Лісовий А.В.,
д.е.н., професор

Реєстрація № 11 28.01.2025 Коссеєв
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 28.01.25 Дми
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 41/С/4 07.02.2025 Коссеєв
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: Став Лавренкова Ч.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії:

А
(підпис)

Лісовий А.В.
(ініціали, ПІБ)

Дми
(підпис)

Ганасюк О.В.
(ініціали, ПІБ)

Коссеєв
(підпис)

Савченко А.М.
(ініціали, ПІБ)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ				
1. Зміст роботи (наукова і практична значимість роботи, її наукова новизна, глибина дослідження, здатність екстраполяції теоретичних висновків до практичних ситуацій, наявність сильних і слабких сторін, логічність та послідовність викладення матеріалу тощо)	від 0 до 30	24		Данил
2. Рівень підготовки здобувача (володіння професійною термінологією, вміння здійснювати аналіз, приймати рішення, вносити пропозиції тощо)	від 0 до 10	8		Данил
3. Ставлення здобувача до виконуваної роботи (дотримання календарного плану, урахування пропозицій зауважень наукового керівника, оформлення роботи тощо)	від 0 до 10	6		Данил
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	38		Данил
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 15	15		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 30	18		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	38		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	77		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
77	C	4	07.02	Гавришук А.В. (підпис) Масовий А.В. (підпис) Назаренко А.М. (підпис) Савченко А.М. (підпис)

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	D	
50-59	E	
35-49	EX	2 (незадовільно)

ВСТУП

Актуальність теми. Ключовим чинником зростання продуктивності виробництва є адекватне забезпечення основними засобами, як за кількістю, так і за різноманітністю, а також їх максимально ефективне використання. У сучасних ринкових умовах, де панує конкуренція, успіх підприємства залежить від раціонального використання всіх доступних ресурсів, зокрема основних засобів. Ці активи, що застосовуються безпосередньо у виробничому процесі, потребують правильного обліку та управління. Від ефективності їх використання, відповідності сучасним технологіям та впровадження інноваційних підходів залежать загальні результати діяльності підприємства.

Конкурентне середовище стимулює підприємства до впровадження інновацій, але обмежені фінансові ресурси, застаріле обладнання та недосконалість законодавства перешкоджають цьому процесу. Саме тому вивчення питань обліку, аналізу та аудиту основних засобів є надзвичайно важливим для ефективного управління підприємством.

Однією з ключових функцій бухгалтерського обліку є забезпечення достовірної та повної інформації про основні засоби підприємства для ефективного управління його діяльністю. Проте, в сучасних умовах якість такої інформації значно знизилася через недосконалість нормативно-правової бази, постійні зміни податкового законодавства та швидку адаптацію національних стандартів обліку до міжнародних. Це призводить до того, що фінансова звітність підприємства не завжди відображає реальний стан справ.

Значний внесок у розвиток теорії та практики обліку, аналізу і аудиту в Україні зробили такі вчені, як Бородкін О.С., Валуєв Б.І., Гетьман В.Г. та інші. Їхні праці сприяли наближенню української бухгалтерської методології до міжнародних стандартів. Проте, ряд питань організації та методики обліку, аналізу і аудиту основних засобів в умовах ринкової економіки залишаються актуальними для подальших досліджень. Саме тому виникла необхідність перегляду існуючих підходів та розробки нових методів аудиту основних засобів.

Мета роботи полягає у розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення процедур аналізу та аудиту основних засобів на виробничому підприємстві з метою підвищення ефективності управління активами.

Для досягнення мети дослідження були поставлені та вирішені наступні **науково-дослідницькі завдання**:

- Провести теоретичний аналіз сучасних підходів до обліку, аналізу та аудиту основних засобів.
- Розробити методологію комплексного аналізу ефективності використання основних засобів на виробничому підприємстві.
- Емпірично перевірити розроблену методологію на прикладі ПАТ «Яготинський маслозавод».
- Сформулювати науково обґрунтовані висновки та рекомендації щодо вдосконалення практики обліку, аналізу та аудиту основних засобів в Україні.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність ПАТ «Яготинський маслозавод» в частині використання основних засобів.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, організаційні та практичні аспекти аналізу та аудиту основних засобів на підприємстві.

Для проведення дослідження було застосовано комплекс наукових методів, що дозволили системно проаналізувати економічні процеси, пов'язані з обліком основних засобів. За допомогою діалектичного підходу та поєднання історичного і логічного аналізу було простежено еволюцію методик обліку основних засобів та обґрунтовано напрямки їх вдосконалення. Для вирішення практичних завдань дослідження широко використовувалися такі методи, як порівняльний аналіз, моделювання, абстрагування та інші.

Інформаційною базою дослідження послужили як нормативно-правові акти (закони України, міжнародні стандарти), так і наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених: Бабенко Т. Є., Головка К. Є., Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І., Єремян О., Цвігун І., Ясінецька І., Свиноус Н., статистичні дані Державної служби статистики, а також матеріали наукових конференцій.

Проведене дослідження дозволило розробити комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності аудиту та аналізу основних засобів підприємств. Запропоновані рекомендації допоможуть більш повно використовувати внутрішньовиробничі резерви та оптимізувати управління активами.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, бібліографічного списку літератури із 19 найменувань. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 62 сторінки друкованого тексту, включає 19 таблиць, 7 рисунків, додатків.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ І АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність основних засобів та їх класифікація

Протягом останніх років спостерігається стійкий інтерес наукової спільноти до питань обліку, аналізу та управління основними засобами. Дослідження охоплюють широкий спектр питань, від класифікації та оцінки основних засобів до їх впливу на фінансові результати підприємства. Особливу увагу приділяється уточненню термінології та розмежуванню понять «основні засоби», «основні фонди» та інших пов'язаних термінів.

Постійні зміни в економічному середовищі, зокрема, в податковому законодавстві та інтеграційні процеси, вимагають постійного оновлення знань та підходів до обліку, особливо таких важливих активів, як основні засоби. Сучасна наука активно досліджує різноманітні аспекти обліку основних засобів, щоб відповідати цим викликам

Поняття «основні засоби» є багатогранним і може розглядатися з різних точок зору: як складова частина капіталу підприємства, як засоби праці у виробничому процесі та як об'єкт бухгалтерського обліку. Саме економісти класичної школи, зокрема Адам Сміт, розглядали основні засоби як складову основного капіталу, відмежовуючи його від оборотного капіталу.

«Основні засоби є фундаментом виробничого процесу, забезпечуючи його безперервність та ефективність. Як невід'ємна частина основного капіталу, вони багаторазово беруть участь у створенні продукції, поступово переносячи свою вартість на готову продукцію. При цьому основні засоби мають ряд специфічних характеристик, таких як тривалий термін служби та відсутність повної взаємозамінності, що обумовлює різний рівень їх ефективності на різних підприємствах.

Ефективне управління виробництвом неможливе без детальної інформації про наявні засоби праці та їх використання. Саме тому надійний облік основних

засобів є ключовим елементом в управлінській діяльності будь-якого підприємства»[3, с. 52].

Порядок обліку та відображення в звітності основних засобів для всіх суб'єктів господарювання регламентується національним стандартом бухгалтерського обліку №7 «Основні засоби». Цей документ детально визначає, які активи відносяться до основних засобів та як їх слід обліковувати.

Законом № 655 від 17 липня 2015 року було суттєво змінено умови віднесення матеріальних активів до основних засобів для цілей податкового обліку. Відповідно до внесених змін, з 1 вересня 2015 року до основних засобів можна віднести активи вартістю понад 6000 гривень, які використовуються в господарській діяльності протягом більше одного року.

Оскільки Закон № 655 не має зворотної дії, матеріальні активи, вартість яких на момент придбання була меншою за 6000 гривень, і які вже були віднесені до основних засобів, залишаються в їх складі для цілей податкового обліку. Тобто, ці активи продовжують амортизуватися до повної ліквідаційної вартості, незважаючи на нові вимоги закону.

«Своєю обліковою політикою підприємство визначає правила ведення бухгалтерського обліку, які дозволяють отримати достовірну та повноцінну інформацію про фінансово-господарську діяльність. Правильно сформульована облікова політика забезпечує зіставність даних бухгалтерського обліку з даними фінансової звітності та сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, зокрема, щодо оновлення основних засобів.

Різноманітність основних засобів за своїми характеристиками та функціями вимагає їх систематизації для ефективного обліку, аналізу та управління. Класифікація основних засобів дозволяє згрупувати однорідні об'єкти, що полегшує процес планування їх відтворення, проведення переоцінок та інвентаризацій»[6, с. 112].

Згідно зі статтею 145 Податкового кодексу України, основні засоби та інші необоротні активи поділяються на групи залежно від їхніх характеристик. Для кожної групи встановлено мінімальний строк корисного використання, який визначає період амортизації (див. таблицю 1.1).

Таблиця 1.1

Мінімально допустимі строки корисного використання для 16 груп основних засобів

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	–
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання	5
з них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові)	2
мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Джерело: узагальнено на основі Податкового Кодексу України

Для кожного об'єкта основних засобів підприємство самостійно визначає строк його корисного використання, який не може бути меншим за встановлений податковим законодавством. Цей строк фіксується в обліковій політиці підприємства і може бути переглянутий у разі зміни обставин, таких як проведення модернізації або консервації об'єкта. При визначенні строку корисного використання враховується ряд факторів, включаючи фізичний знос,

моральне старіння, правові обмеження та плани підприємства щодо використання цього об'єкта.

Класифікація основних засобів за наведеними групуваннями є основою синтетичного обліку (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація основних засобів

Ознака класифікації	Групи основних засобів
За функціональним призначенням	- виробничі; - невиробничі.
За галузевою ознакою	- промислові; - галузеві; - сільськогосподарські.
За використанням	- діючі; - недіючі; - в запасі.
За належністю	- власні; - орендовані.
За натурально-матеріальним складом, що використовується як умова визнання активу – надходження економічних вигод	- згідно норм П(С)БО 7

Залежно від призначення і натурально-речового складу основні засоби поділяють на групи, які відображено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікація основних засобів за натурально речовим складом та його характеристика

Види основних засобів	Характеристика групи
1	2
Земельні ділянки	частини земної поверхні, що мають фіксовані межі, характеризуються певним місцерозташуванням, природними властивостями, фізичними параметрами, правовим і господарським станом та іншими характеристиками.
Природні ресурси	ресурси живої і неживої природи (сонячна енергія, атмосфера, гідросфера, наземна рослинність, ґрунт, тваринний світ, ландшафт, корисні копалини).
Довгострокові біологічні активи	доросла продуктивна худоба (корови, свиноматки, конематки, жеребці тощо) та робоча худоба (воли, кобили, мерини).
Предмети прокату	рухомі речі, які використовують для задоволення побутових як невиробничих, так і виробничих потреб.

Продовження таблиці 1.3

1	2
Будинки	адміністративні будинки, господарські будівлі, будинки і будівлі, у яких відбуваються процеси основних, допоміжних і підсобних виробництв. У рослинництві до них відносяться сховища для продукції, техніки, будинки агрохімлабораторії і т.д.; у тваринництві – тваринницькі приміщення, зоотехнічні і ветеринарні лабораторії, сховища для продукції й ін.
Споруди	інженерно-будівельні об'єкти, що необхідні для здійснення процесу виробництва: силосні вежі, парники, теплиці, криті токи, зрошувальні й осушувальні споруди, дороги, мости й ін.
Передавальні пристрої	водопровідна й електрична мережа, тепломережа, телефонні і телеграфні мережі, газові мережі
Машини та устаткування	силові машини й устаткування, що включають усі види електричних агрегатів і двигунів (трактора, електродвигуни і ін.)
Робочі машини	безпосередньо впливають на предмети праці в процесі створення продукту (сільськогосподарські машини, машини для кормовиробництва, засоби механізації у тваринництві)
Устаткування	вимірювальні і регулюючі прилади і лабораторне устаткування; обчислювальна техніка
Транспортні засоби	всі види автомобілів, гужовий і водяний транспорт, причеми та ін.
Виробничий і господарський інвентар	ємкості для збереження рідких і сипучих матеріалів, тара, фляги, бідони і ін.), меблі, шафи, друкарські машинки, протипожежний інвентар
Багаторічні насадження	плодові, ягідні, полезахисні, виноградники, хмільники
Капітальні вкладення для поліпшення земель (без споруд)	витрати по поверхневому поліпшенню земель сільськогосподарського призначення

Класифікація основних засобів необхідна для детального обліку кожного об'єкта, а також для визначення його належності до активної чи пасивної частини. Така класифікація є основою для проведення точних розрахунків амортизації, визначення собівартості продукції та оцінки ефективності використання активів.

Способи оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку, відповідно до П(С)БО № 7 наведені на рис. 1.1.

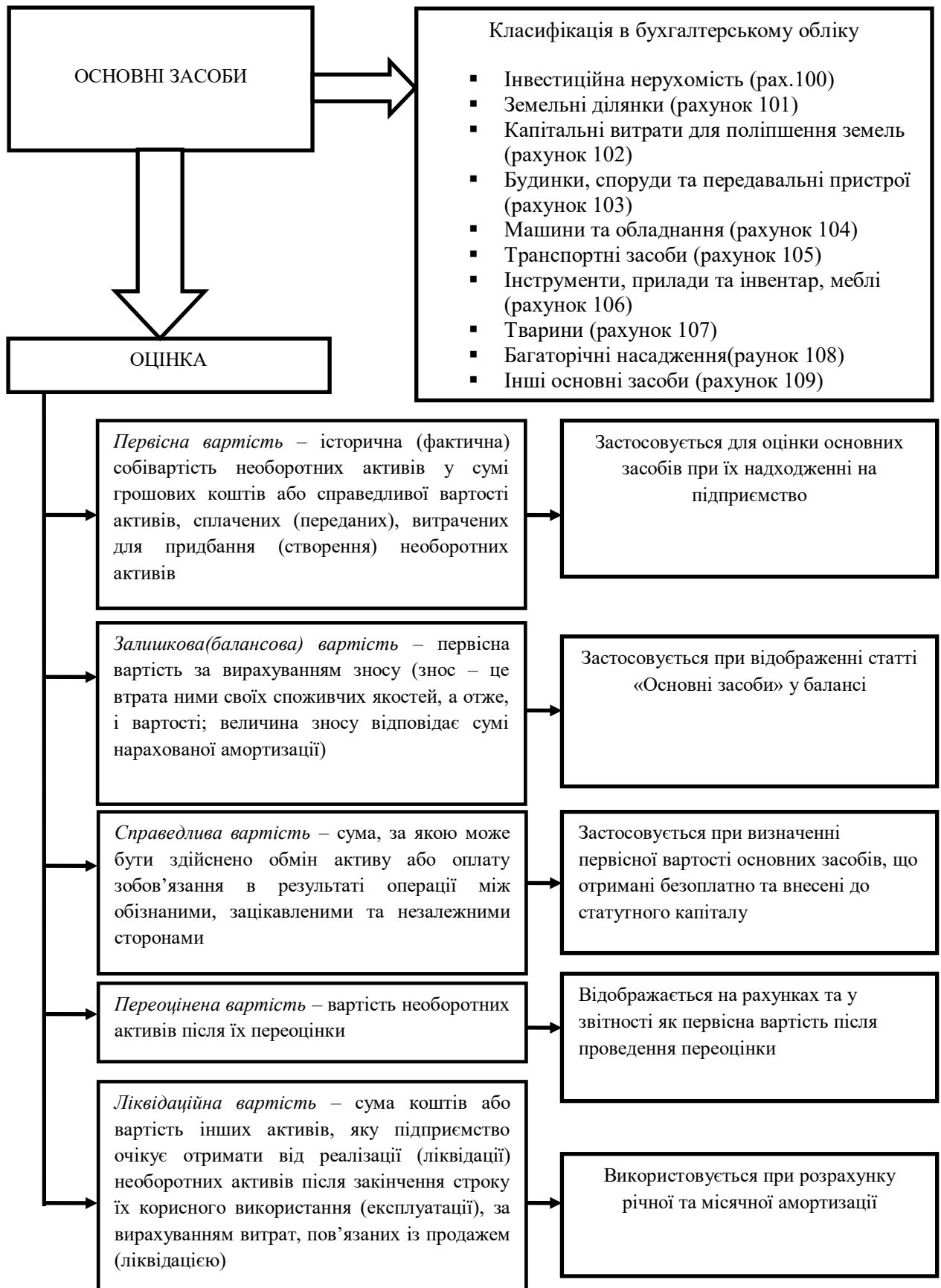


Рис. 1.1. Оцінка та класифікація основних засобів

«Первісна вартість основних засобів формується з таких складових:

- Безпосередні витрати на придбання: сума, сплачена постачальникам за актив та вартість будівельно-монтажних робіт.
- Додаткові витрати: реєстраційні збори, мита, витрати на доставку, монтаж, налагодження та страхування.
- Непрямі податки: податки, пов'язані з придбанням активу, якщо їх не відшкодовують.
- Фінансові витрати: відсотки за кредити, взяті для фінансування придбання активу.
- Інші прямі витрати: будь-які інші витрати, необхідні для введення активу в експлуатацію»[3, с. 63].

У сучасних ринкових умовах оцінка основних засобів за справедливою вартістю набуває особливого значення. Відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку, справедлива вартість визначається як ціна, за якою актив можна продати на відкритому ринку.

Для основних засобів у додатку до П(С)БО 19 наведено порядок визначення їх справедливої вартості (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Визначення справедливої вартості основних засобів

Основні засоби	Визначення справедливої вартості
Земля і будівлі	Ринкова вартість
Машини і обладнання	Ринкова вартість. У разі відсутності інформації про ринкову вартість – відновна вартість (теперішня вартість придбання) за вирахуванням зносу на дату оцінки
Інші основні засоби	Відновна вартість за вирахуванням суми зносу на дату оцінки

Як видно з таблиці, у більшості випадків справедлива вартість основних засобів збігається з їхньою ринковою вартістю. Це пояснюється тим, що ринкова вартість відображає ціну, за якою актив можна продати на відкритому ринку, тобто це фактична вартість активу в поточних ринкових умовах.

«Незважаючи на те, що ринкові ціни на нові основні засоби можна легко знайти у відкритих джерелах, таких як прайс-листи чи спеціалізовані видання, визначення справедливої вартості вже використаних активів є значно складнішим завданням. Це пов'язано з тим, що зношеність, моральне старіння та інші фактори суттєво впливають на вартість таких активів. Існуючі національні стандарти бухгалтерського обліку, на жаль, не надають достатньо детальних методик для оцінки справедливої вартості використаних основних засобів, що створює певні труднощі для підприємств.

Для точного визначення справедливої вартості основних засобів доцільно звернутися до міжнародного досвіду. МСБО 16 «Основні засоби» пропонує кілька методів оцінки, серед яких найбільш поширеним є затратний метод. Цей метод дозволяє визначити як ринкову, так і відновну вартість основних засобів. Вартість відтворення визначається як сума витрат, необхідних для створення аналогічного активу в поточних умовах, а вартість заміщення – як вартість найближчого аналога на ринку»[2, с. 86].

Одже, основні засоби є різноманітними за своїми характеристиками та призначенням, для ефективного управління ними необхідно ввести певний порядок. Класифікація дозволяє розподілити основні засоби на групи за однорідними ознаками, що полегшує облік, аналіз та планування їх використання.

1.2 Методичні основи аналізу основних засобів виробничого підприємства

Для оцінки якісних змін у структурі основних засобів та їх джерел необхідно застосувати спеціальні методи аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Аналіз основних засобів спрямований на оцінку їх стану та ефективності використання, виявлення тенденцій змін у структурі та визначення факторів, які вплинули на ці зміни. Метою такого аналізу є розробка рекомендацій щодо

оптимізації використання основних засобів та підвищення ефективності виробництва.

Структура основних засобів є одним з ключових факторів, що визначає фінансове здоров'я підприємства, впливаючи на його прибутковість, платоспроможність та ліквідність.

Оцінка основних засобів є важливою як для внутрішніх користувачів фінансової інформації (менеджменту), так і для зовнішніх (інвесторів, кредиторів). Останні особливо зацікавлені в аналізі структури активів підприємства, зокрема, у співвідношенні між оборотними та необоротними активами.

«Аналіз структури майна підприємства дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів та виявити можливі резерви для оптимізації фінансових потоків. Цей аналіз тісно пов'язаний з оцінкою альтернативних джерел фінансування, оскільки структура майна впливає на кредитоспроможність підприємства та його інвестиційну привабливість.

- Ефективна організація аналітичної роботи передбачає чіткий розподіл процесу на кілька етапів: розробку загальної концепції,
- планування дослідження,
- збір та обробку даних,
- аналіз інформації,
- формування висновків та розробку рекомендацій»[14].

Такий підхід дозволяє забезпечити системність і послідовність у проведенні аналізу.

Сучасне виробництво безпосередньо залежить від якості та кількості основних засобів. Саме вони визначають потенціал підприємства.

«Аналіз основних засобів спрямований на:

- Оцінку відповідності кількості, якості та складу основних засобів потребам виробництва.
- Виявлення тенденцій зміни основних засобів та оцінку їх впливу на результати діяльності підприємства.

- Визначення рівня використання виробничих потужностей та виявлення резервів для їх підвищення.
 - Оцінку технічного стану основних засобів та визначення необхідності їх модернізації або заміни.
 - Аналіз ефективності використання невикористаних фондів та визначення шляхів їх оптимізації»[1].
- «Аналіз основних засобів включає в себе:
- Оцінку структури основних засобів за видами, віком та іншими характеристиками.
 - Визначення наявності основних засобів, їхнього технічного стану та динаміки змін.
 - Розрахунок показників ефективності використання основних засобів, таких як фондівіддача та фондомісткість.
 - Виявлення резервів для збільшення обсягів виробництва та підвищення якості продукції за рахунок більш ефективного використання основних засобів»[16, с. 49].

Якість аналізу ефективності використання основних засобів безпосередньо залежить від достовірності та повноти облікової інформації. Чим детальніше і точніше ведеться облік основних засобів, тим більш об'єктивними будуть результати аналізу.

Таблиця 1.5 містить перелік джерел інформації, які використовуються для проведення оперативного аналізу. Для ретроспективного аналізу як правило використовують дані бухгалтерської звітності.

Таблиця 1.5

Інформаційна база для аналізу наявності та ефективності використання основних засобів

Група	Джерела даних
Первинні документи	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, Акт на списання основних засобів, Інвентарна картка обліку основних засобів, Картка обліку руху основних засобів, Інвентарний список основних засобів (за місцем їх знаходження, експлуатації), Розрахунок амортизації основних засобів тощо

Дані рахунків бухгалтерського обліку	10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 12 «Нематеріальні активи», 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», 15 «Капітальні інвестиції», 16 «довгострокові біологічні активи», 17 «Відстрочені податкові активи», 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи», 19 «Гудвіл», 01 «Орендовані необоротні активи»
Облікові реєстри	Журнал 4 та відомості до нього
Фінансова звітність	Ф. №1 Баланс «Звіт про фінансовий стан», ф. №2 Звіт про фінансові результати «Звіт про сукупний дохід», ф.№4 «Звіт про власний капітал», ф.№5 «Примітки до фінансової звітності»
Статистична звітність	ф. №І-п «Звіт підприємства з продукції»; ф. №І-підприємництво «Звіт про основні показники діяльності підприємства»; ф. №11-ОЗ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)»
Інші джерела	Дані проведених інвентаризацій, інвентарні картки, договір лізингу, план технічного розвитку, паспорт будівлі, патенти і ліцензійні договори, дані попередніх аудиторських перевірок, дані попередніх аналітичних досліджень

Джерело: складено автором

«Методика оцінки ефективності використання основних засобів повинна базуватися на наступних принципах:

- Тривалість експлуатації: Враховується розподіл витрат на придбання та обслуговування основних засобів протягом їхнього життєвого циклу.
- Асинхронність фізичної та вартісної заміни: Необхідно враховувати можливі втрати, пов'язані з різницею в часі між фізичним зносом та економічною доцільністю заміни основних засобів.
- Диференційований підхід: Оцінка ефективності залежить від специфічних характеристик кожного виду основних засобів та їх ролі в виробничому процесі»[5, с. 112].

При проведенні аналізу необхідно слідувати напрямкам, детально описаним на рисунку 1.2. Важливо зазначити, що як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники не запропонували єдиного, чітко визначеного набору методів для такого роду досліджень.



Джерело: складено автором

Рис. 1.2. Напрями аналізу основних засобів

Різні автори використовують різноманітні терміни для опису однієї і тієї ж послідовності дій: одні називають їх методами, інші – технікою, треті – процедурами, методикою або навіть методологією.

Таблиця 1.6

Показники стану, руху та ефективності використання основних засобів

Показники	Формули розрахунку	Характеристика показників
Загальні показники		
Фондовіддача	$\frac{\text{ЧД}}{\text{Середньорічна вартість основних виробничих засобів}}$	Скільки чистого доходу в розрахунку на 1 грн вартості основних виробничих засобів

Фондомісткість	Середньорічна вартість <u>основних засобів</u> ЧД	Скільки вартості основних виробничих засобів припадає на 1 грн чистого доходу
Коефіцієнт оновлення	<u>ОЗввед</u> ОЗкін	Відношення основних засобів, що надійшли за відповідний період до початкової вартості основних засобів на кінець періоду
Коефіцієнт вибуття	<u>ОЗвив</u> ОЗпоч	Відношення основних засобів, що вибули за відповідний період до початкової вартості звітного періоду
Коефіцієнт приросту основних засобів	<u>ОЗ введ-ОЗвив</u> ОЗпоч	Відношення основних засобів, що надійшли за відповідний період мінус основні засоби, що вибули розділити на суму основних засобів на початок періоду
Коефіцієнт зносу основних засобів	<u>Знос основних засобів</u> Первісна вартість основних засобів	Рівень фізичного і морального зносу основних засобів
Коефіцієнт придатності основних засобів	<u>Залишкова вартість ОЗ</u> Первісна вартість основних засобів	Рівень придатності основних засобів
Коефіцієнт мобільності активів	<u>Мобільні активи</u> Немобільні активи	Скільки оборотних коштів припадає на одиницю необоротних. Потенційна можливість перетворення активів у ліквідні кошти. Нормативне значення- 0,5
Індекс постійного активу	<u>Необоротні активи</u> Власний капітал	Частка необоротних активів у джерелах власних коштів
Рентабельність необоротних активів	<u>Чистий прибуток</u> Середньорічна вартість необоротних активів	Скільки прибутку одержало підприємство в розрахунку на 1 грн необоротних активів
Рентабельність основних засобів	<u>Чистий прибуток</u> Середньорічна вартість основних засобів	Скільки прибутку одержало підприємство в розрахунку на 1 грн основних засобів

Джерело: складено автором за даними [1,2,3]

При аналізі основних засобів підприємства застосовується широкий спектр методів і прийомів дослідження.

«Для отримання достовірних результатів порівняння необхідно, щоб аналізовані періоди були однакової тривалості, а показники були очищені від впливу змін цін та структурних змін.

У сучасних ринкових умовах підприємство має максимально ефективно використовувати свої основні фонди та інші довгострокові активи для збільшення виробництва та прибутку»[10, с. 119].

Для успішного функціонування в ринковому середовищі підприємству необхідно забезпечити комплексну оцінку своїх основних засобів. Такий аналіз має включати визначення достатності основних засобів, оцінку їх технічного

стану, ефективності використання та відповідності сучасним вимогам виробництва. Тільки за умови проведення такого комплексного аналізу можна розробити ефективні заходи щодо підвищення продуктивності та прибутковості підприємства.

Остаточна мета аналізу використання основних засобів полягає у тому, щоб визначити, як можна збільшити виробництво та продажі без додаткових інвестицій, або ж зрозуміти, чи необхідно інвестувати в оновлення або розширення виробництва.

1.3 Загальна характеристика та аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод»

Базою дослідження для написання випускної роботи є ПАТ «Яготинський маслозавод».

ПАТ «Яготинський маслозавод» має довгу та багату історію, що сягає 1956 року. Спочатку підприємство функціонувало як державне об'єднання, але в 1994 році в результаті корпоратизації було перетворено на відкрите акціонерне товариство. У 2014 році підприємство отримало статус публічного акціонерного товариства, що свідчить про його відкритість для інвесторів та дотримання високих стандартів корпоративного управління. Акціонерами товариства є як фізичні, так і юридичні особи, які набули акцій різними способами: в процесі приватизації, на вторинному ринку цінних паперів, шляхом спадкування тощо. Важливо відзначити, що держава не має частки у власності підприємства. Протягом останніх років структура власності товариства залишалася незмінною, оскільки воно не здійснювало злиття, поділу або інших значних корпоративних перетворень.

ПАТ «Яготинський маслозавод» розширило свою діяльність шляхом створення філії «Яготинське для дітей» у 2012 році. Філія розташована за адресою: 07600, Київська обл., смт. Згурівка, вул. Коцюбинського, буд. 6.

Штатна чисельність підприємства у 2023 році становила 921 працівника.

ПАТ «Яготинський маслозавод» є невід'ємною частиною великої групи компаній «Молочний Альянс», штаб-квартира якої розташована в місті Києві. Група «Молочний Альянс» об'єднує низку підприємств, що спеціалізуються на виробництві, переробці та реалізації молочної продукції. Після приєднання до групи у 2006 році, «Яготинський маслозавод» пройшов масштабну модернізацію виробничих потужностей, що дозволило підвищити якість продукції та розширити асортимент.

Основними видами продукції, що випускаються підприємством, є сири, вершкове масло, питне молоко та різноманітні кисломолочні продукти. За підсумками 2023 року обсяг реалізації всієї продукції склав 2 340 197 тис. грн.

«Згідно з обліковою політикою підприємства, основні засоби поділяються на такі класи: земельні ділянки, будівлі, споруди, машини та обладнання (включаючи обчислювальну техніку), транспортні засоби, інструменти, прилади, меблі та інші основні засоби. Такий поділ дозволяє детально відобразити склад основних засобів у фінансовій звітності»[13, с. 36].

Вартість основних засобів визначається на дату їх введення в експлуатацію і включає в себе не лише ціну придбання, а й всі витрати, пов'язані з доставкою, установкою та підготовкою до використання, включаючи очікувані витрати на демонтаж.

«Для проведення дооцінки основних засобів спочатку визначається їхня справедлива вартість. Потім від балансової вартості активу віднімається накопичена амортизація, і отримана сума порівнюється з справедливою вартістю. Якщо справедлива вартість вища, різниця між цими сумами відображається як дооцінка і включається до складу іншого сукупного доходу. Якщо справедлива вартість активу знизилася, а сума попередньої дооцінки недостатня для покриття цього зменшення, різниця між балансовою вартістю та справедливою вартістю визнається як збиток і відображається у звіті про фінансові результати. В іншому випадку, зменшення балансової вартості відображається як зменшення суми дооцінки, що раніше була включена до складу іншого сукупного доходу»[10, с. 99].

Витрати, пов'язані з підтриманням основних засобів у робочому стані (поточний ремонт), відносяться на витрати того періоду, в якому вони були здійснені. Водночас, витрати на заміну значних компонентів, які суттєво збільшують вартість або корисність основного засобу, капіталізуються, тобто включаються до вартості самого активу.

«Керівництво підприємства зобов'язане регулярно оцінювати, чи не втратили основні засоби своєї вартості. Якщо такі ознаки є, проводиться процедура знецінення відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Для визначення фінансового результату від вибуття основних засобів порівнюється сума коштів, отримана від продажу, з балансовою вартістю активу на дату продажу. Різниця між цими сумами відображається у звіті про фінансові результати як прибуток або збиток»[12, с. 94].

Підприємство застосовує прямолінійний метод амортизації для всіх груп основних засобів. Термін корисного використання встановлюється індивідуально для кожної групи: для будівель та споруд – від 1 до 30 років, для обладнання – від 5 до 15 років, для транспорту – від 1 до 17 років, для інших основних засобів – від 1 до 10 років. Протягом звітного року не було змін у складі основних засобів, а також не проводилася їх переоцінка.

Для кожного об'єкта основних засобів встановлюється свій індивідуальний строк корисного використання. Проте, в середньому, для будівель він становить 15 років, для машин та обладнання – 10 років, для транспортних засобів – 9 років, а для інструментів, приладів та інвентарю – 5 років.

Ліквідаційна вартість – це оціночна сума, яку підприємство може отримати від продажу основного засобу після закінчення його корисного життя. Вона визначається з урахуванням очікуваного стану активу на момент продажу та витрат, пов'язаних з його ліквідацією. Якщо підприємство планує використовувати актив до повного зносу, ліквідаційна вартість вважається нульовою.

Підприємство застосовує прямолінійний метод для розрахунку амортизації всіх груп основних засобів. За останні 5 років не було операцій з придбання, продажу або ліквідації основних засобів.

Товариство у своїй діяльності робить акцент на використанні власних обігових коштів.

Щоб отримати повну картину діяльності підприємства, необхідно провести детальний аналіз його фінансово-господарської діяльності за останні три роки. Особливу увагу слід приділити аналізу структури капіталу, використання ресурсів та динаміки ключових фінансових показників.

З метою проведення фінансового аналізу були обрані ключові показники діяльності підприємства, а саме: дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартість реалізованої продукції, валовий прибуток та чистий прибуток. Необхідні для розрахунку цих показників дані були отримані з форм фінансової звітності: Балансу (форми №1), Звіту про фінансові результати (форми №2) та Звіту з праці (форми №1-ПВ).

Таблиця 1.7

Основні економічні показники фінансово-господарської діяльності ПАТ
«Яготинський маслозавод» за 2021 - 2023р.р.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення 2023р. від:		Темпи зростання 2023 р. у % до :	
				2021 р.	2022 р.	2021 р.	2022 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Капітал (станом на кінець періоду)							
Загальний капітал, тис.грн.	529214	628457	703633	174419	75176	132,96	111,96
Власний капітал, тис.грн	146775	207520	236508	89733	28988	161,14	113,97
-зареєстрований капітал, тис.грн.	3797	3797	3797	0	0	100	100
-нерозподілений прибуток або непокриті збитки, тис.грн	136583	197328	226316	89733	28988	165,70	114,69
Власний оборотний капітал, тис. грн..	75185	241051	261105	185920	20054	347,28	108,32
Позиковий капітал, тис.грн	382439	420937	467125	84686	46188	122,14	110,97
- у тому числі: поточна кредиторська заборгованість за	2133	69502	72125	69992	2623	3381,3 9	103,77

товари, роботи, послуги, тис.грн.							
Ресурси:							
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	179207 ,5	168480,5	168836	- 10371, 5	355,5	94,21	100,21
Середньорічна вартість оборотних активів, тис.грн.	291150, 5	407653,5	491970	200819, 5	84316,5	168,97	120,68
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	1047	1061	921	-126	-140	87,97	86,80
Фонд оплати праці, тис.грн.	48713	52692	61650	12937	8958	126,56	117,00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн.	99608	155329	212497	112889	57168	213,73	136,80
Економічні показники:							
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	1171732	1659649	2024684	852952	365035	172,79	121,99
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	894377	1271181	1521831	627454	250650	170,16	119,72
Чистий прибуток (збиток), тис.грн	25028	60745	129631	104603	68886	517,94	213,40
Середньомісячна заробітна плата, грн.	3877,19	4138,55	5578,18	1700,99	1439,63	143,87	134,79
Фондовіддача, грн.	6,54	9,85	11,99	5,45	2,14	-	-

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності за 2021-2023 рр.

Аналіз даних таблиці свідчить про стійке зростання фінансових показників підприємства за останні три роки. Зокрема, загальна сума активів збільшилась, що вказує на розширення масштабів діяльності. Водночас, спостерігається значне зростання власного капіталу на 61,14% у 2023 році порівняно з 2021 роком та на 13,97% порівняно з 2022 роком. Це свідчить про ефективність діяльності підприємства та його здатність до самофінансування. Одночасно з цим, позиковий капітал також зріс на 22,14% у 2023 році порівняно з 2021 роком та на 10,97% порівняно з 2022 роком, що вказує на залучення додаткових фінансових ресурсів для розвитку бізнесу.

Наявність позитивного власного оборотного капіталу вказує на те, що підприємство має достатньо власних коштів для погашення поточних зобов'язань та фінансування поточної діяльності, а також може використовувати їх для інвестицій та розширення бізнесу.

Фінансові результати підприємства за 2023 рік є позитивними. Чистий прибуток за звітний період склав 129 631 тис. грн., що на 417,94% більше, ніж у попередньому році, та на 113,40% більше, ніж у 2021 році. Такий значний ріст прибутку свідчить про ефективну діяльність підприємства.

Також зростає фондівдача, що говорить про ефективне використання основних засобів.

Проведений аналіз системи оплати праці засвідчив достатній рівень заробітної плати працівників, що сприяє підвищенню їхньої зацікавленості в результатах роботи. Разом з тим, відзначається тенденція до скорочення чисельності персоналу порівняно з попередніми роками.

Результати аналізу фінансово-господарської діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2023 рік, представлені в таблиці 1.7, демонструють позитивну динаміку розвитку підприємства. Збільшення обсягів виробництва, зростання прибутку та розширення активів свідчать про ефективність діяльності підприємства.

РОЗДІЛ II. АУДИТ І АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПАТ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

2.1. Методичні основи аудиту основних засобів виробничого підприємства

Основні засоби є невід'ємною частиною виробничого процесу будь-якого підприємства. Саме вони забезпечують можливість виробництва продукції або надання послуг та є основою для фінансової діяльності.

Власники, інвестори та інші зацікавлені особи потребують повної та достовірної інформації про стан основних засобів для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Отже, головною метою аудиту операцій з основними засобами є переконатися, що інформація про основні засоби, яка представлена у фінансовій звітності, є достовірною та повною відповідно до встановлених вимог.

Згідно з МСА 200, основним завданням аудитора є дати свою незалежну професійну оцінку того, наскільки правильно в фінансовій звітності підприємства відображена інформація про основні засоби.

«Основні завдання аудиту основних засобів включають:

- перевірку відповідності операцій з основними засобами чинному законодавству,
- контроль за правильністю оформлення первинних документів,
- оцінку правильності визначення вартості та віднесення активів до відповідних груп,
- підтвердження фактичної наявності основних засобів та їх технічного стану,

- перевірку правильності нарахування амортизації,
- контроль за веденням синтетичного та аналітичного обліку.
- недотримання процедур оцінки та списання,
- перевірці правильності обліку операцій з купівлі-продажу,
- оренди та ліквідації основних засобів,
- аналізі ефективності їх використання»[17, с. 88].

Для проведення аудиту основних засобів використовується комплекс спеціальних методів, детально описаних на рис. 2.1.



Рис. 2.1. Методичні прийоми аудиту основних засобів

Аудит основних засобів зазвичай починається з детального вивчення облікової політики підприємства, зокрема положень, що стосуються визнання, класифікації, оцінки та амортизації основних засобів.

«Процес аудиту основних засобів починається з вивчення облікової політики підприємства та нормативної бази, що регулює облік основних засобів. Далі проводиться оцінка організації обліку, включаючи аналіз первинних документів, регістрів та результатів інвентаризації. Наступним етапом є перевірка наявності та стану основних засобів, а також операцій з орендованими активами.

Одним з найбільших викликів в обліку основних засобів є постійні зміни в нормативно-правовому полі. Незважаючи на те, що основним документом, який регулює облік основних засобів, є П(С)БО 7, на практиці виникає багато питань щодо його інтерпретації та застосування»[16].

Правильність відображення інформації про основні засоби в бухгалтерському обліку гарантується чіткою системою нормативних документів, що діють на різних рівнях і представлені на рис. 2.2.

Згідно з рис. 2.2, держава встановлює лише загальні рамки обліку основних засобів, надаючи підприємствам можливість самостійно вибирати конкретні методи та прийоми обліку, які найбільш відповідають їхнім потребам та специфіці діяльності.



Рис. 2.2 Рівні нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку основних засобів

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»[8] є фундаментальним нормативно-правовим актом, який встановлює єдині правила ведення бухгалтерського обліку для всіх суб'єктів господарювання в Україні, незалежно від їх організаційно-правової форми та виду діяльності. Цей закон

визначає правові засади, принципи та процедури бухгалтерського обліку, а також вимоги до складання фінансової звітності

«Під час аудиту основних засобів аудитор використовує різноманітні джерела інформації, такі як:

- облікові реєстри,
- фінансова та статистична звітність,
- акти попередніх перевірок, накази керівництва,
- листування з контрагентами,
- пояснення матеріально відповідальних осіб та первинні документи,

що стосуються руху основних засобів»[15].

Незалежний аудит можуть здійснювати як індивідуальні аудитори, які мають відповідний сертифікат, так і спеціалізовані аудиторські фірми. Замовниками аудиту виступають власники підприємств, які бажають отримати незалежну оцінку своєї фінансової звітності.

Залежно від мети та завдань аудиту, процес перевірки можна розділити на кілька етапів. Таблиця 2.1 надає детальний опис цих етапів.

Таблиця 2.1

Етапи та стадії проведення аудиту

Етапи	Стадії	Документи, що формуються
Підготовчий (організаційно-методичний)	Отримання листа-замовлення; Попереднє вивчення бізнесу клієнта; Оцінка ризику; Підписання аудиторського договору; Поглиблене вивчення бізнесу клієнта; Формування робочої групи; Процес планування аудиторської перевірки.	Лист-замовлення, договір, план аудиту, програма аудиту.
Дослідницький	Вивчення фактичного стану підприємства; Оцінка ризиків; Коригування робочої програми; Проведення аудиторських процедур для отримання аудиторських доказів; Складання робочих документів аудитора; Винесення тимчасових висновків.	Робочі документи аудиторів
Узагальнюючий	Групування виявлених порушень; Оцінка їх суттєвості; Підготовка аудиторського висновку; Захист аудиторського висновку перед іншими особами; Підготовка аудиторського звіту;	Аудиторський висновок, аудиторський звіт, акт прийому-передачі.

	Складання акту прийому-передачі; Надання рекомендацій по усуненню недоліків.	
--	--	--

Джерело: складено автором

Згідно з міжнародними стандартами аудиту (МСА 315 та МСА 330), аудитор збирає докази для формування висновків шляхом проведення процедур оцінки ризиків, тестів контролю та процедур по суті, таких як детальні тести і аналітичні процедури.

«Аудиторські процедури, описані в МСА 500, надають аудитору широкий спектр інструментів для збору доказів. Залежно від конкретних обставин аудиту, одна й та ж процедура може використовуватися як для оцінки ризиків, так і для проведення тестів контролю чи процедур по суті. Наприклад:

- **Перевірка документів:** Вивчення первинних документів, реєстрів обліку, договорів та інших письмових доказів є однією з найпоширеніших аудиторських процедур. Залежно від мети, перевірка документів може використовуватися для оцінки правильності облікових записів, ефективності системи внутрішнього контролю або для виявлення потенційних помилок або шахрайств.

- **Спостереження:** Безпосереднє спостереження за процесами, що відбуваються на підприємстві, дозволяє аудитору отримати наочне уявлення про систему внутрішнього контролю та виявити потенційні проблеми. Наприклад, спостереження за процесом інвентаризації допомагає оцінити ефективність процедур інвентаризації та виявити розбіжності між фактичними залишками та обліковими даними»[17, с. 94].

- **Зовнішнє підтвердження:** Отримання підтверджень від третіх осіб є важливим джерелом аудиторських доказів. Наприклад, аудитор може направити запити банкам для підтвердження банківських виписок або постачальникам для підтвердження заборгованості.

- **Повторне обчислення** – це фундаментальна аудиторська процедура, яка полягає у перевірці арифметичної точності всіх даних, що містяться в облікових реєстрах та первинних документах. Це включає перевірку підсумків, розрахунків, а також відповідності даних, що містяться в різних документах.

Наприклад, аудитор може перевірити правильність підрахунку суми дебіторської заборгованості шляхом порівняння окремих рахунків з загальним підсумком.

- «Повторне виконання дозволяє аудитору оцінити ефективність системи внутрішнього контролю підприємства. Суть цієї процедури полягає в тому, що аудитор самостійно виконує ту саму процедуру, що і працівники підприємства. Наприклад, аудитор може самостійно здійснити узгодження банківської виписки з даними обліку. Це дозволяє перевірити, чи правильно працівники підприємства виконують свої функції.

- Аналітичні процедури – це потужний інструмент аудитора, який дозволяє виявити незвичайні відхилення від очікуваних результатів. Аналітичні процедури включають порівняння фінансових показників підприємства з попередніми періодами, галузевими середніми та бюджетом. Наприклад, аудитор може порівняти рівень рентабельності підприємства з середнім рівнем рентабельності для підприємств цієї галузі. Якщо буде виявлено значне відхилення, аудитор повинен провести додаткові дослідження для з'ясування причин такого відхилення.

- Запити – це прямий спосіб отримання інформації від працівників підприємства або зовнішніх сторін. Запити можуть бути як формальними (письмовими), так і неформальними (усними). Наприклад, аудитор може направити письмовий запит до керівника відділу продажів з проханням пояснити причини зниження обсягу продажів»[17, с. 96].

Ефективне проведення аудиту основних засобів передбачає розробку детальної методики, яка визначає послідовність і характер аудиторських процедур, необхідних для отримання достовірних результатів та формування обґрунтованого висновку.

Узагальнюючи вищевикладене можна зробити висновок, що основні засоби відіграють визначальну роль у діяльності будь-якого підприємства. Точність віднесення активів до складу основних засобів безпосередньо впливає на якість фінансової звітності. Однак, відсутність чітких та однозначних

визначень в законодавстві призводить до неоднозначностей в обліковій практиці та потребує вдосконалення нормативної бази.

2.2. Організація і методика аудиту основних засобів на ПАТ «Яготинський маслозавод»

Основні засоби відіграють ключову роль в економіці підприємства. Вони є інструментами виробництва і забезпечують створення вартості. Без них неможливе функціонування ні виробничих, ні сервісних підприємств. Основні засоби, які включають різноманітні матеріальні активи, використовуються протягом тривалого часу і відображаються в бухгалтерському обліку.

Для ефективного управління підприємством власники, інвестори та інші зацікавлені сторони потребують точної та актуальної інформації про стан основних засобів.

Аудит основних засобів спрямований на підтвердження достовірності інформації, яка стосується цих активів, та її відповідності встановленим вимогам.

«Аудит основних засобів спрямований на:

- Перевірку правильності оформлення та обліку операцій з основними засобами від їх надходження до вибуття.
- Оцінку правильності розрахунку амортизації та її відображення в обліку.
- Аналіз доцільності ремонтних робіт та контролю за витратами на них.
- Підтвердження правильності відображення фінансових результатів від вибуття основних засобів.
- Перевірку збереження основних засобів та дотримання процедур індексації.
- Загальну оцінку законності та правильності відображення всіх операцій з основними засобами в бухгалтерському обліку»[6, с. 18].

Зважаючи на цілі дослідження операцій з основними засобами на ПАТ «Яготинський маслозавод», було визначено конкретні напрямки перевірки (див. рис. 2.3).

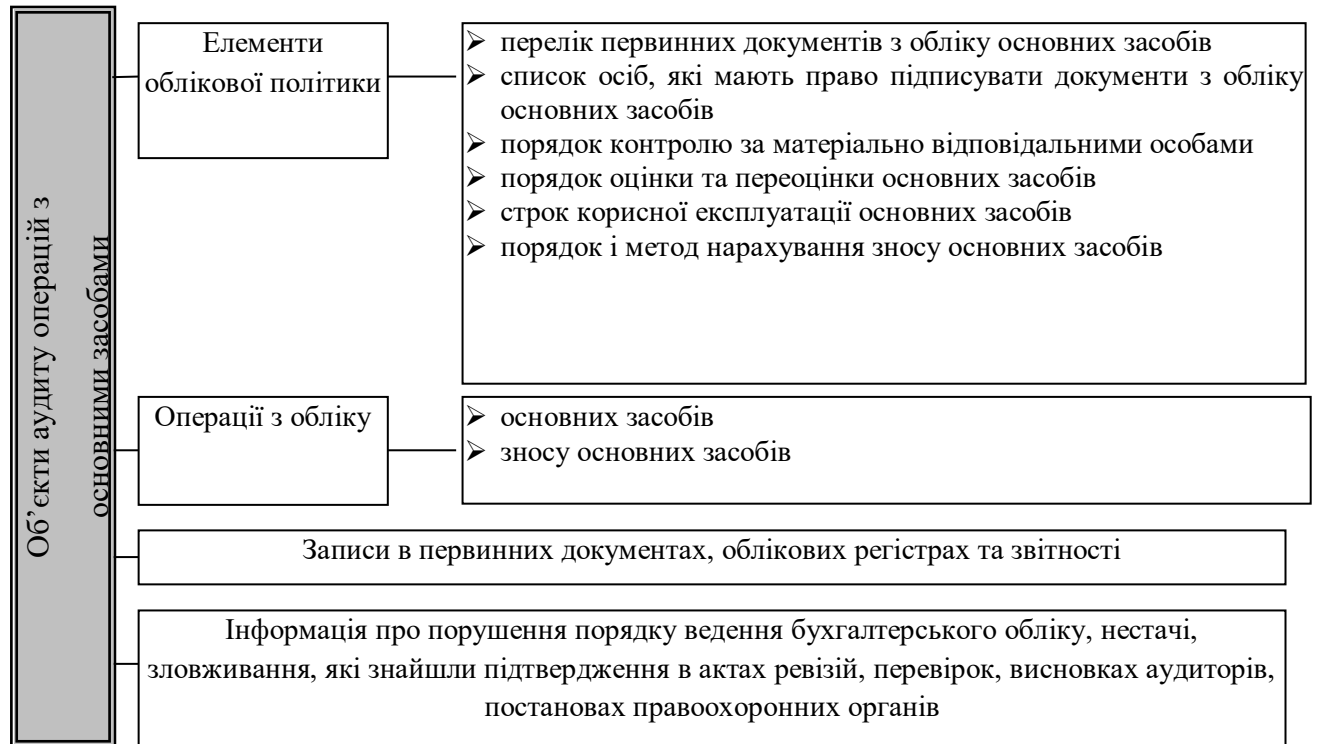


Рис. 2.3. Об'єкти аудиту операцій з основними засобами

Для проведення аудиту основних засобів аудитор використовує широкий спектр інформаційних джерел.

«До них належать: фінансова звітність підприємства (баланс, звіт про фінансові результати), синтетичні регістри обліку основних засобів та первинні документи, що підтверджують операції з основними засобами (акти приймання-передачі, інвентарні картки тощо)»[4].

Аналіз цієї інформації дозволяє оцінити правильність відображення основних засобів у бухгалтерському обліку та відповідність їх оцінки дійсним умовам господарювання.

«Програма аудиту – це детально розроблений план проведення аудиторської перевірки, який визначає послідовність дій аудитора, необхідні процедури та очікувані результати. Вона містить чітко сформульовані завдання,

які мають бути виконані для отримання достатніх, надійних і достовірних аудиторських доказів, необхідних для формування висновку про достовірність фінансової звітності»[12].

Програма аудиту є своєрідним «дорожньою картою» для аудитора, яка допомагає забезпечити систематичність і ефективність проведення перевірки.

Таблиця 2.2

Етапи перевірки основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод»

Етап перевірки	Мета і завдання аудиту	Аудиторські процедури	Аудиторські докази
Підготовчий	Попереднє знайомство з підприємством-клієнтом, оцінка систем контролю та бухгалтерського обліку, визначення аудиторського ризику, планування аудиту основних засобів	Опитування персоналу підприємства, вивчення матеріалів попередньої аудиторської перевірки, документальна перевірка, спостереження	Статут підприємства, накази, звіт про попередню аудиторську перевірку, інвентарні картки, дані синтетичного та аналітичного обліку основних засобів
Фізичної перевірки	Оцінка достовірності результатів проведеної інвентаризації основних засобів	Спостереження за проведенням інвентаризації основних засобів	Матеріали інвентаризації, облікові записи по основних засобах
Основний	Контроль оцінки основних засобів, встановлення їх належності, перевірка достовірності облікових записів і залишків у Балансі, перевірка правильності нарахування зносу основних засобів	Зіставлення даних інвентаризації, синтетичного та аналітичного обліку, запит до постачальників, документальна вибіркова перевірка, перевірка арифметичних підрахунків, аналіз	Акти інвентаризації, первинна, документація по основних засобах, облікові регістри синтетичного і аналітичного обліку, відповіді на запит, Баланс
Завершальний	Складання розділу аудиторського звіту про основні засоби підприємства-клієнта	Систематизація та ґрунтування отриманої на попередніх етапах інформації, аналіз, складання звіту та аудиторського висновку	Робоча документація, складена на попередніх етапах перевірки

Джерело: складено автором за даними [4]

Аудит основних засобів завжди розпочинається з інвентаризації, яка є систематичною перевіркою наявності, стану та оцінки основних засобів. Метою інвентаризації є порівняння даних бухгалтерського обліку з фактичним станом активів та виявлення можливих розбіжностей. За результатами інвентаризації

складається відповідний акт, який є одним з основних документів, що підтверджують достовірність даних про основні засоби.

«Після інвентаризації основних засобів аудитор переходить до детального аналізу обліку їх руху. Особливу увагу приділяють правильності оформлення актів приймання-передачі, які є первинним документом, що підтверджує введення основного засобу в експлуатацію. Крім того, аудитор перевіряє наявність і ведення інвентарних карток, які є аналітичним регістром обліку основних засобів і дозволяють відстежувати їх рух протягом усього періоду експлуатації.

Аудит вибуття основних засобів передбачає перевірку дотримання підприємством встановлених процедур. Зокрема, аудитор повинен переконатися, що рішення про реалізацію або списання основних засобів приймається компетентним органом підприємства і оформляється належним чином. Далі, аудитор вивчає акти приймання-передачі та акти на списання, які підтверджують факт вибуття основних засобів, а також перевіряє, чи відображено інформацію про вибуття в інвентарних картках та інших облікових регістрах»[14].

Після того, як було перевірено рух основних засобів, аудитор приступає до оцінки правильності нарахування амортизації. Для цього аудитор вивчає облікову політику підприємства щодо амортизації, перевіряє правильність вибору методів нарахування амортизації для різних груп основних засобів та здійснює вибірккову перевірку розрахунків амортизаційних відрахувань. Метою цієї процедури є підтвердження того, що амортизація нараховується відповідно до встановлених норм та правил.

На завершальному етапі аудиту здійснюється комплексна перевірка відповідності даних про основні засоби. Порівнюються дані інвентарних карток, які відображають інформацію про кожен окремий об'єкт основних засобів, з даними синтетичних регістрів обліку (журнал 4, Головна книга) та фінансової звітності. Крім того, проводиться детальний аналіз розрахунків амортизації для підтвердження правильності відображення зносу основних засобів у бухгалтерському обліку. Такий комплексний підхід дозволяє виявити можливі розбіжності та помилки в обліку основних засобів.

У демократичному суспільстві з розвиненою ринковою економікою аудит є незамінним інструментом забезпечення прозорості та підзвітності бізнесу перед суспільством. Завдяки аудиту, інвестори можуть приймати обґрунтовані рішення щодо вкладення коштів, кредитори – оцінювати кредитоспроможність підприємств, а держава – контролювати виконання податкового законодавства. Особливо важливою роль аудиту стає в умовах економічної кризи, коли довіра до бізнесу є одним з ключових факторів стабільності фінансової системи.

Аудиторська перевірка є практичним застосуванням теоретичних знань, отриманих під час навчання та підвищення кваліфікації, зокрема знань міжнародних стандартів аудиту та національного законодавства.

Згідно з Міжнародним стандартом аудиту 200, мета аудиту основних засобів полягає у тому, щоб надати користувачам фінансової звітності впевненість у тому, що інформація про ці активи відображена в ній достовірно та повно. Для досягнення цієї мети аудитор проводить комплекс заходів, спрямованих на оцінку правильності обліку, оцінки та розкриття інформації про основні засоби.

«Керуючись нормами МСА, можна визначити наступні аудиторські процедури, які необхідно застосовувати при аудиті основних засобів.

Аудиторська перевірка основних засобів передбачає детальний аналіз широкого кола документів, починаючи від первинних документів, що підтверджують придбання основних засобів (договори, рахунки, накладні), і закінчуючи звітною документацією. На основі цього аналізу аудитор оцінює правильність обліку основних засобів, їхню оцінку, амортизацію та інші пов'язані з ними операції»[16, с. 47].

Перевірка матеріальних активів, зокрема основних засобів, є важливим етапом аудиту. Вона включає в себе фізичний огляд активів, порівняння результатів огляду з даними обліку та документальну перевірку. Однак, слід зазначити, що аудиторська перевірка зазвичай проводиться на певну дату, тому вона не може гарантувати, що протягом звітного періоду не було змін у складі основних засобів.

Спостереження є важливим аудиторським прийомом, який дозволяє аудитору отримати безпосередні докази щодо виконання певних процедур. Наприклад, спостерігаючи за проведенням інвентаризації, аудитор може оцінити, чи правильно проводяться інвентаризаційні процедури, чи всі активи включені до інвентаризаційних описів, а також чи правильно відображаються результати інвентаризації в обліку.

«Аудиторський запит – це процедура, яка передбачає звернення до осіб, які володіють інформацією, необхідною для проведення аудиту. Запити можуть бути спрямовані як до працівників підприємства, так і до зовнішніх осіб, таких як постачальники, клієнти, оцінювачі тощо. Отримана в результаті запитів інформація дозволяє аудитору оцінити достовірність даних, наведених у фінансовій звітності, та зробити висновок про відповідність цієї звітності встановленим вимогам.

Підтвердження – це один з методів аудиту, який полягає в отриманні письмової відповіді від третьої сторони на письмовий запит аудитора. Це дозволяє аудитору отримати незалежне підтвердження інформації, наприклад, про суми дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості, а також про виконання робіт і послуг»[17, с. 90].

Перерахунок є однією з основних аудиторських процедур, яка полягає у повторному проведенні арифметичних операцій, виконаних бухгалтером. Метою перерахунку є виявлення арифметичних помилок, які можуть виникнути в процесі обробки облікових даних. Аудитор може здійснювати перерахунок як вручну, так і за допомогою спеціалізованих програмних продуктів. Об'єктами перерахунку можуть бути розрахунки первісної вартості основних засобів, нарахування амортизації, розподіл загальновиробничих витрат та інші.

Повторне виконання – це аудиторська процедура, яка полягає в повторному проведенні певних дій або процедур, які вже були виконані працівниками підприємства. Мета цієї процедури – переконатися в тому, що ці дії були виконані правильно і що система внутрішнього контролю працює ефективно. Наприклад, аудитор може повторно провести розрахунок амортизації основних засобів, перевірити точність заповнення первинних документів або

перерахувати суми, зазначені в регістрах обліку. Повторне виконання може здійснюватися як вручну, так і за допомогою комп'ютерних програм.

«Аналітичні процедури – це комплекс заходів, спрямованих на оцінку фінансової інформації шляхом аналізу взаємозв'язків між різними даними. Цей метод дозволяє виявити нетипові ситуації, які можуть свідчити про помилки або махінації. Наприклад, якщо обсяг продажів значно знизився, а дебіторська заборгованість зросла, це може свідчити про проблеми з реалізацією продукції. Аналітичні процедури особливо важливі, коли аудитор не має можливості перевірити всі операції за звітний період»[18, с. 40].

Договір на проведення аудиту є юридичним документом, який фіксує взаємні зобов'язання аудитора та клієнта. У договорі детально визначаються об'єкт аудиту, мета аудиторської перевірки, терміни проведення аудиту, вартість послуг, відповідальність сторін та інші важливі умови співпраці. Договір є підставою для початку аудиторської перевірки та гарантією виконання аудитором своїх професійних обов'язків.

Згідно із Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»[7], надання аудиторських послуг регулюється договором, який укладається між аудитором (аудиторською фірмою) та підприємством, яке бажає провести аудит. Договір є юридичним документом, який фіксує взаємні зобов'язання сторін. Перед укладенням договору аудиторська фірма проводить попереднє дослідження діяльності підприємства, визначає обсяг необхідних робіт та розробляє детальний план аудиту. У договорі зазначаються такі важливі аспекти, як мета аудиту, перелік послуг, терміни виконання, вартість послуг, відповідальність сторін та порядок вирішення спорів.

Таблиця 2.3

Структура договору про надання послуг аудиторською фірмою

Розділи	Зміст основних положень розділів
Преамбула	Назва договору та його номер; місце і дата підписання документа
Сторони договору	Повне найменування сторін; прізвище, ім'я та по батькові представників, документальне підтвердження їх повноважень на укладання договору
Термін дії договору	Дати початку і закінчення дії договору; можливості пролонгації; підстави розірвання договору до закінчення терміну його дії; порядок попередження контрагента про бажання на розірвання договору

Права та обов'язки сторін	Права та обов'язки сторін договору; можливості реалізації прав та обов'язків, порядок попередження сторін у випадку неможливості або обмежень у виконанні обов'язків
Режим роботи аудитора	Визначення користування послугами консультантів, експертів; характер надання проміжних результатів; обмеження надання послуг після виконання договору; передбачення можливості відряджень; повноваження відносно використання ресурсів замовника
Режим роботи замовника	Випадки та порядок втручання замовника до роботи консультантів; здійснення контролю за якістю виконання робіт та механізми контролю
Оплата послуг	Принципи, методи, порядок, тарифи й терміни здійснення платежів; валюта платежу, наявність валютних застережень; оплата податкових зобов'язань та інших платежів, які виникають у процесі розрахунків; оплата консультування; можливість зміни системи оплати; санкції за порушення порядку й термінів оплати
Витрати аудитора	Оплата необхідних зборів і витрат на відрядження; оплата витрат, які виходять за межі кошторису
Припинення та призупинення робіт	Підстави і порядок припинення та призупинення виконання робіт причини та умови поновлення виконання робіт
Делегування повноважень	Визначення можливості додаткового залучення спеціалістів; права, обов'язки та відповідальність залучених осіб у відношенні до сторін; можливості для укладання субдоговорів
Зміни та доповнення у договорі	Порядок внесення змін і доповнень до договору; умови дійсності змін і доповнень до договору
Конфіденційність	Зберігання отриманої інформації; умови її передачі особам, які не беруть участі у процесі консультування; порядок ознайомлення з інформацією та збереженість у сторін
Монопольне використання	Затвердження монополії замовника на використання поданих йому матеріалів та ідей; обмеження подальшого використання ідей при наданні послуг іншим клієнтам
Відповідальність сторін	За порушення договору або допущені помилки, шляхом відшкодування понесених прямих збитків; визначення розмірів збитків; порядок формування комісії для визначення розмірів збитків; стягнення неустойки у вигляді пені, штрафу, порядок їх обчислення; невизнання відповідальності за можливості недосягнення певних результатів з вини замовника й визначення ступеня цієї вини
Реклама та авторське право	Обмеження у використанні імені замовника у подальшій роботі аудиторської фірми; авторське, патентне право, роялті, порядок передачі й оцінка
Вирішення суперечок	Законодавство, що визначає порядок вирішення суперечок; порядок урегулювання переддоговірних відносин; процедура вирішення суперечок
Розірвання договору	Попереднє повідомлення про передбачуване розірвання, його терміни, порядок надання; причини й підстави розірвання договору; умови одностороннього розірвання договору; узгодження взаємних вимог після розірвання договору

Представлена схема укладення договору на надання аудиторських послуг є базовою моделлю, яка може бути застосована до більшості підприємств. Звичайно, конкретні деталі договору можуть відрізнятися залежно від розміру

підприємства, специфіки його діяльності та інших факторів. Проте загальна логіка процесу укладення договору, як правило, залишається незмінною.



Рис. 2.4. Процес укладання договору на надання аудиторських послуг

Процес укладення договору на надання аудиторських послуг є індивідуальним для кожного клієнта і залежить від багатьох факторів, таких як розмір підприємства, специфіка його діяльності, фінансовий стан, історія взаємовідносин з попередніми аудиторами та інші. Перед укладенням договору аудиторська фірма проводить ретельний аналіз діяльності потенційного клієнта, оцінює ризики, пов'язані з проведенням аудиту, та визначає необхідний обсяг

аудиторських процедур. Цей підхід дозволяє забезпечити високу якість аудиторських послуг та мінімізувати можливі ризики для аудиторської фірми.

«Договір на надання аудиторських послуг є юридично обов'язковим документом, який фіксує взаємні зобов'язання аудитора та клієнта. У ньому детально прописуються умови співпраці, включаючи обсяг аудиторських процедур, терміни виконання робіт, вартість послуг, відповідальність сторін за невиконання умов договору, порядок вирішення спорів та інші важливі аспекти. Для уникнення непорозумінь та забезпечення ефективної співпраці договір має бути складений чітко, зрозуміло та з урахуванням усіх вимог чинного законодавства.

Укладання договору на проведення аудиту є обов'язковою процедурою, яка здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства та професійних стандартів аудиту. Договір є юридичним документом, який фіксує умови співпраці між аудитором і клієнтом. Незважаючи на те, що існує загальна структура договору, його зміст може варіюватися залежно від конкретних обставин, таких як обсяг аудиторських послуг, складність об'єкта аудиту та інші фактори»[14].

На підставі договору № 541/16-17 від 19 грудня 2023 року аудиторська фірма ТОВ «Київаудит» провела аудит фінансової звітності ПАТ «Яготинський маслозавод» за період з 12 березня по 3 квітня 2024 року. Аудиторську перевірку здійснював сертифікований аудитор Іщенко Н.І. За результатами проведеної роботи аудитор висловив умовно-позитивну думку щодо достовірності фінансової звітності підприємства, зазначивши при цьому певні застереження.

Завершальним етапом аудиту є складання аудиторського звіту та аудиторського висновку. Аудиторський звіт є детальним документом, який містить опис проведених аудиторських процедур, отриманих доказів та виявлених проблем. Цей звіт призначений для замовника аудиту і може містити конфіденційну інформацію. Аудиторський висновок, у свою чергу, є більш стислим документом, який містить висновок аудитора щодо достовірності фінансової звітності. Аудиторський висновок є публічним документом і

призначений для широкого кола користувачів, таких як інвестори, кредитори, регуляторні органи тощо.

«Аудиторський висновок – це офіційний документ, який підтверджує, що аудитор провів перевірку фінансової звітності і висловив свою думку щодо її достовірності. Висновок аудитора є ключовим елементом аудиторського звіту і призначений для широкого кола користувачів, які використовують фінансову звітність для прийняття економічних рішень. Структура аудиторського висновку є стандартизованою і включає такі обов’язкові елементи, як заголовок, адресат, масштаб перевірки, висновок аудитора, дата складання висновку, підпис аудитора та інші реквізити.

Аудитори не змогли безпосередньо спостерігати за проведенням інвентаризації запасів на кінець звітного періоду, що не дозволило їм отримати достатні докази щодо точності відображення вартості запасів у сумі 104 155 тис. грн. у фінансовій звітності. Внаслідок цього, аудитори вимушені були висловити умовно-позитивну думку, зазначивши, що за відсутності доказів щодо точності оцінки запасів, існує можливість того, що сума запасів, відображена у фінансовій звітності, може бути занижена або завищена»[17, с. 114].

Аудит основних засобів є одним з найбільш складних і відповідальних видів аудиторської роботи. Це пов’язано з постійними змінами в законодавстві, що регулює облік і оцінку основних засобів, а також зі складністю самих об’єктів аудиту. Помилки в обліку основних засобів можуть призвести до суттєвих спотворень фінансової звітності і, як наслідок, до неправильних управлінських рішень. Тому аудит основних засобів вимагає від аудитора високого рівня професіоналізму та постійного підвищення кваліфікації.

2.3. Аналіз структури та динаміки основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод»

Методика аналізу основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод» починається з аналізу складу та структури всіх активів.

«Для комплексного аналізу фінансового стану підприємства необхідно провести глибоке дослідження структури його активів. Особливу увагу слід приділити наступним аспектам:

- Співвідношення оборотних та необоротних активів: Визначення питомої ваги кожної групи активів дозволить оцінити ступінь ліквідності підприємства. Переважання оборотних активів свідчить про більшу гнучкість і здатність швидко адаптуватися до змін ринку.

- Динаміка загальної суми активів: Аналіз тенденцій зміни загальної суми активів за певний період дозволить оцінити масштаби діяльності підприємства та напрямки його розвитку. Зростання активів може свідчити про розширення виробництва, інвестиції, а зменшення – про скорочення діяльності або ліквідацію неліквідних активів.

- Структура необоротних активів: Детальний аналіз структури необоротних активів (будинки, споруди, обладнання, нематеріальні активи тощо) дозволить оцінити ефективність використання цих активів, а також визначити потенційні ризики, пов'язані з їх зносом або моральним старінням.

- Динаміка окремих складових необоротних активів: Зростання незавершеного будівництва може свідчити про інвестиції в розвиток виробництва, однак, якщо цей процес тривалий, це може негативно вплинути на фінансові результати. Збільшення довгострокових фінансових вкладень вказує на інвестиційну активність підприємства, але може призвести до відтоку коштів з основної діяльності»[19, с. 152].

Щоб отримати повну картину фінансового стану та динаміки розвитку ПАТ «Яготинський маслозавод», необхідно побудувати порівняльний аналітичний баланс. Цей баланс дозволить не тільки оцінити абсолютні величини активів та пасивів на початок і кінець періоду, але й проаналізувати їхню структуру та динаміку зміни.

Першим етапом нашого аналізу буде дослідження структури та динаміки активів ПАТ «Яготинський маслозавод». Для наочності результати аналізу будуть представлені у вигляді таблиці 2.1.

Аналіз структури та динаміки активів ПАТ «Яготинський маслозавод»
в 2021-2023рр.

Показники	2021р.	2022р.	2023 р.	Зміни 2023 року до:	
				2021р.	2022р.
Всього активів, тис. грн.	529214	628457	703633	174419	75176
Необоротні активи, тис. грн.	176635	165729	182421	5786	16692
в % до всього активів	33,38	26,37	25,93	-7,45	-0,44
Оборотні активи	352579	462728	521212	168633	58484
в % до всього активів	66,62	73,63	74,07	7,45	0,44

Аналіз структури активів ПАТ «Яготинський маслозавод» свідчить про її високу мобільність. Частка необоротних активів у загальній сумі активів становить менше 50%, що характерно для підприємств з гнучкою структурою капіталу. Така структура дозволяє підприємству швидко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, перерозподіляти ресурси та ефективніше використовувати оборотні кошти. Крім того, спостерігається позитивна тенденція до подальшого зниження питомої ваги необоротних активів, що свідчить про проактивний підхід до управління активами та прагнення до оптимізації виробничих процесів.

Аналіз фінансової звітності свідчить про значне збільшення загальної суми активів підприємства за останні три роки. Так, у 2023 році спостерігалось зростання на 174 419 тис. грн. порівняно з попереднім роком та на 75 176 тис. грн. порівняно з 2021 роком. Це свідчить про активне розширення масштабів діяльності підприємства.

Для більш глибокого розуміння структури активів ПАТ «Яготинський маслозавод» необхідно детально проаналізувати динаміку зміни необоротних активів за період з 2021 по 2023 роки. Особливу увагу слід приділити структурі необоротних активів, а саме: нематеріальним активам, незавершеним капітальним інвестиціям, основним засобам та довгостроковим фінансовим

інвестиціям. За даними таблиці 2.5, найбільшу питому вагу в структурі необоротних активів становлять основні засоби.

Таблиця 2. 5

Структура та динаміка необоротних активів ПАТ «Яготинський
маслозавод» за 2021-2023рр.

Показники	Абсолютне значення, тис.грн.			Питома вага, %			Відхилення 2023 року до:			
	2021р	2022р	2023 р	2021р	2022р	2023р	2021р., тис.грн.	2021р., %	2022р., тис.грн.	2022р., %
Нематеріальні активи	976	674	499	0,55	0,41	0,27	-477	-0,28	-175	-0,14
Незавершені капітальні інвестиції	-	2703	364	-	1,63	0,20	364	0,20	-2339	-1,43
Основні засоби	174745	162216	175456	98,93	97,88	96,18	711	-2,75	13240	-1,7
Довгострокові фінансові інвестиції	-	-	6102	-	-	3,35	6102	3,35	6102	3,35
Відстрочені податкові активи	914	136	-	0,52	0,08	-	-914	-0,52	-136	-0,08
Всього	176635	165729	182421	100	100	100	5786	-	16692	-

Джерело: складено автором за даними балансу за 2021-2023рр.

Отже, результати аналізу необоротних активів ПАТ «Яготинський маслозавод» за період з 2021 по 2023 роки свідчать про збільшення їхньої загальної вартості. При цьому, найбільшу питому вагу в структурі необоротних активів протягом усього аналізованого періоду зберігали основні засоби. З огляду на значну частку основних засобів у загальній сумі необоротних активів, надалі ми детальніше проаналізуємо їхню структуру та динаміку.

Проведемо аналіз структури основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023рр. Дані представимо у вигляді табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз структури основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод»
за 2021-2023рр.

Назва групи основних засобів	2021р.		2022р.		2023р.		Абсолютне відхилення 2023р. від:		Зміни в питомій вазі 2023р. до:	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2021 р.	2022р.	2021 р.	2022 р.
Будинки, споруди та передавальні пристрої	140421	80,36	124898	76,99	129649	73,89	-10772	4751	-6,47	-3,1
Машини та обладнання	31840	18,22	35020	21,59	41558	23,69	9718	6538	5,47	2,1
Транспортні засоби	1755	1,00	1752	1,08	1738	0,99	-17	-14	-0,01	-0,09
Інструменти, прилади, інвентар	536	0,31	428	0,26	2405	1,37	1869	1977	1,06	1,11
Інші основні засоби	193	0,11	89	0,05	106	0,06	-87	17	-0,05	0,01
Малоцінні необоротні матеріальні активи	-	-	29	0,02	-	-	-	-29	-0,02	-0,02
Разом	174745	100,0	162216	100,0	175456	100,0	711	13240	-	-

Джерело: складено автором за даними приміток до річної звітності ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023рр.

Аналіз даних таблиці свідчить про стійку тенденцію до зростання вартості основних засобів підприємства. Так, порівняно з 2021 роком, загальна вартість основних засобів збільшилась на 711 тис. грн., а порівняно з 2022 роком – на 13240 тис. грн. Причому, найбільш значне зростання спостерігається за рахунок збільшення вартості машин та обладнання (на 2208 тис. грн. у 2023 році порівняно з 2021 роком та на 6538 тис. грн. порівняно з 2022 роком). Також суттєво зросла вартість інструментів, приладів та інвентарю (на 1869 тис. грн. у 2023 році порівняно з 2021 роком та на 1977 тис. грн. порівняно з 2022 роком). Це свідчить про активну інвестиційну політику підприємства, спрямовану на модернізацію виробництва та розширення виробничих потужностей.

Аналіз структури основних засобів свідчить про те, що найбільшу питому вагу мають будівлі, споруди, передавальні пристрої та машини й обладнання.

2.4. Аналіз і оцінка ефективності використання основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод»

Основне завдання аналізу полягає у виявленні факторів, які впливають на ефективність використання основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод» та їхньому впливі на кінцеві фінансові результати.

«Ефективність використання основних засобів є одним з ключових факторів, що впливає на фінансові результати підприємства. Від того, наскільки ефективно використовуються машини, обладнання та інші основні засоби, залежить обсяг виробництва продукції, її собівартість та, як наслідок, прибутковість підприємства. Чим ефективніше використовуються основні засоби, тим більший обсяг продукції може бути вироблений при менших витратах, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Для оцінки ефективності використання основних засобів застосовується комплексний підхід, який включає аналіз натуральних та вартісних показників, а також порівняння темпів зростання виробництва та фондоозброєності праці. Ключовими показниками ефективності є фондівіддача, фондомісткість та рентабельність основних засобів. Аналіз цих показників дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство використовує свої виробничі фонди та виявити резерви для підвищення ефективності виробництва»[13, с. 111].

Ефективність використання основних засобів визначається за допомогою системи показників, серед яких ключовими є фондівіддача, що характеризує виробництво продукції на одиницю вартості основних засобів, фондомісткість та фондоозброєність.

«Основні засоби є невід'ємною частиною будь-якого підприємства, оскільки саме вони становлять матеріально-технічну базу виробництва. Від їх кількості, якості та ефективності використання залежить обсяг виробництва, рівень витрат і, зрештою, прибутковість підприємства. Тому аналіз забезпеченості та ефективності використання основних засобів є одним з ключових напрямів фінансового аналізу. Підвищення ефективності використання основних засобів може бути досягнуто як за рахунок збільшення їх кількості (екстенсивний шлях), так і за рахунок поліпшення їх використання

(інтенсивний шлях). Останній передбачає збільшення часу роботи обладнання, його повне завантаження, вчасний ремонт та модернізацію»[15, с. 90].

Ефективність використання основних засобів відображає, наскільки ефективно підприємство використовує свої виробничі потужності для отримання максимального результату при мінімальних витратах. Це досягається шляхом оптимізації виробничих процесів, впровадження нових технологій та підвищення кваліфікації персоналу.

«Для комплексної оцінки ефективності використання основних засобів застосовується система показників, яка включає як натуральні (обсяги виробництва, кількість виробленої продукції), так і вартісні (собівартість, прибуток) характеристики. Крім того, для виявлення взаємозв'язку між ефективністю використання основних засобів та іншими економічними показниками аналізуються темпи зростання виробництва, фондоозброєності праці та її продуктивності. Для узагальненої характеристики ефективності використовуються такі показники, як фондівіддача, фондомісткість та рентабельність основних засобів.

Глибокий аналіз стану та використання основних засобів підприємства є необхідною умовою для розробки ефективної інвестиційної політики, спрямованої на модернізацію виробництва та підвищення його конкурентоспроможності. За результатами такого аналізу можна визначити необхідність оновлення основних фондів, розрахувати обсяг інвестицій та оптимізувати структуру активів підприємства»[18, с. 139].

Оцінимо ефективність використання необоротних активів ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023рр.

У табл. 2.7 наведені вихідні дані для обчислення показників використання основних засобів.

Вихідні дані для обчислення показників використання основних засобів

ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення 2023р. від:		Темпи зростання 2023р. у % до:	
				2021 р.	2022 р.	2021 р.	2023 р.
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	179207,5	168480,5	168836	-10371,5	355,5	94,21	100,21
Середньорічна вартість оборотних активів, тис.грн.	291150,5	407653,5	491970	200819,5	84316,5	168,97	120,68
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	1047	1061	921	-126	-140	87,97	86,80
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	1171732	1659649	1024684	852952	365035	172,79	121,99
Чистий прибуток (збиток), тис.грн	25028	60745	129631	104603	68886	517,94	213,40

Джерело: складено автором за даними балансу ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023рр.

Порівняння показників за 2021, 2022 та 2023 роки демонструє позитивну динаміку зростання фондоозброєності праці. Так, у 2023 році порівняно з 2021 роком цей показник зріс на 12,16%, а порівняно з 2022 роком – на 24,53%. Одночасно спостерігається тенденція до зниження фондомісткості, що свідчить про більш ефективне використання основних засобів.

Аналіз фінансових показників демонструє стійку тенденцію до зростання ефективності використання основних засобів. Зокрема, збільшення фондовіддачі, коефіцієнта мобільності та рентабельності основних засобів свідчить про більш раціональне використання виробничих фондів та підвищення ефективності виробництва.

В табл. 2.8 представлено результати розрахунків показників використання основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023рр.

Таблиця 2.8

Результати розрахунків показників використання необоротних активів

ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023рр.

Показники	Роки			Відхилення., +/- 2023 до:	
	2021р.	2022р.	2023р.	2021р.	2022 р.
Фондоозброєність, тис. грн/чол.	171,16	158,79	183,32	12,16	24,53
Фондовіддача, грн.	6,54	9,85	11,99	5,45	2,14
Фондомісткість, грн.	0,15	0,10	0,08	-0,07	-0,02

Коефіцієнт зносу основних засобів, %	35,92	42,75	45,17	9,25	2,42
Коефіцієнт придатності основних засобів, %	64,08	57,25	54,83	-9,25	-2,42
Коефіцієнт мобільності активів	1,62	2,41	2,91	1,29	0,5
Рентабельність основних засобів, %	13,97	36,05	76,78	62,81	40,73

Джерело: складено автором за даними табл. 2.7.

Отримані результати розрахунків показників ефективності використання основних засобів вказують на те, що ПАТ «Яготинський маслозавод» досягло високого рівня ефективності використання своїх виробничих фондів.

Отже, виконання виробничої програми та отримання прибутку ПАТ «Яготинський маслозавод» безпосередньо пов'язані з ефективністю використання основних засобів. Саме від стану та ефективності використання машин, обладнання та будівель залежить продуктивність підприємства та його конкурентоспроможність.

Аналіз показав, що одним зі шляхів підвищення ефективності використання основних засобів є оптимізація їх складу. Це передбачає зменшення кількості недіючого обладнання, виведення з експлуатації зайвого обладнання та швидке введення в експлуатацію нового обладнання, яке ще не використовується у виробництві.

РОЗДІЛ III. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів

У сучасних умовах ринкової економіки, коли конкуренція між підприємствами постійно зростає, ефективне використання основних засобів набуває особливого значення. Від того, наскільки раціонально підприємство використовує свої виробничі фонди, залежить його конкурентоспроможність, рентабельність та здатність адаптуватися до змін ринкового середовища.

Саме тому в умовах господарювання підприємства повинні постійно працювати над підвищенням ефективності використання своїх основних засобів. Для цього необхідно проводити глибокий аналіз, який дозволить виявити резерви для підвищення продуктивності та зниження витрат.

«Аналіз стану та ефективності використання основних засобів спрямований на:

- Оцінку адекватності ресурсного забезпечення: Визначення, чи відповідають обсяги, структура та якість основних засобів поточним і перспективним потребам виробництва.
- Виявлення диспропорцій: Ідентифікацію дисбалансів між різними видами основних засобів, що можуть обмежувати виробничий процес.
- Оцінку технічного стану: Визначення ступеня зношеності обладнання та його відповідності сучасним технологічним вимогам.
- Виявлення резервів зростання: Визначення можливостей збільшення обсягів виробництва та підвищення якості продукції за рахунок більш ефективного використання наявних основних засобів.
- Обґрунтування інвестиційних рішень: Обґрунтування необхідності інвестицій в оновлення та розширення основних засобів, а також визначення пріоритетних напрямків інвестування»[15, с. 67].

Одним із найважливіших шляхів зниження витрат виробництва та підвищення конкурентоспроможності підприємства є раціональне використання основних засобів. Завдяки оптимізації їх використання можна зменшити потребу в нових інвестиціях та знизити експлуатаційні витрати.

«Аналіз має на меті не лише констатацію фактів, а й надання рекомендацій для прийняття управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію використання основних засобів та підвищення ефективності виробництва. Для підвищення ефективності використання основних засобів необхідно вжити комплекс заходів, спрямованих на:

- Оптимізацію структури основних засобів: виведення з експлуатації застарілого обладнання, раціональне використання наявних ресурсів та впровадження нових технологій.
- Підвищення продуктивності праці: збільшення обсягів виробництва за рахунок більш ефективного використання обладнання та оптимізації виробничих процесів.
- Зниження витрат виробництва: скорочення простоїв обладнання, зменшення витрат на ремонт та обслуговування.
- Поліпшення якості продукції: забезпечення відповідності продукції вимогам споживачів за рахунок використання сучасного обладнання та технологій»[17, с. 40].

Одним із перспективних напрямів розвитку системи обліку та аналізу основних засобів є впровадження комп'ютерних експертних систем. Завдяки використанню баз знань, що містять правила аналізу господарських операцій, такі системи можуть значно автоматизувати процеси обробки інформації та прийняття рішень. Це дозволить не лише підвищити ефективність обліку, але й отримувати більш глибокі аналітичні звіти, які допоможуть у прийнятті стратегічних рішень.

Ефективне використання основних засобів є ключовим фактором підвищення прибутковості сільськогосподарських підприємств. За рахунок раціонального використання виробничих потужностей можна збільшити обсяги виробництва, знизити собівартість продукції та підвищити рентабельність. Це дозволить не тільки збільшити прибуток підприємства, але й забезпечити його стабільний розвиток.

Оптимізація використання основних засобів, зокрема прискорення їхньої оборотності, дозволяє не лише скоротити розрив між фізичним і моральним

зносом, але й забезпечити своєчасне оновлення виробничих фондів. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню продуктивності праці, зниженню собівартості продукції та зростанню прибутковості підприємства.

«Екстенсивний підхід до покращення використання основних фондів передбачає два основних напрямки: збільшення робочого часу обладнання та підвищення його частки у загальному обсязі виробничих засобів. Щоб досягти першої мети, необхідно зменшити або повністю усунути простої обладнання протягом робочої зміни. Це можна зробити шляхом:

- покращення ремонту та технічного обслуговування;
- збільшення ефективності ремонтних робіт;
- підвищення рівня якісного обслуговування обладнання;
- забезпечення більш якісного ремонту»[15, с. 91].

Інтенсивне використання основних фондів передбачає збільшення обсягу виробництва за рахунок підвищення продуктивності існуючого обладнання. Це досягається шляхом модернізації, оптимізації режимів роботи, технічного удосконалення та ліквідації виробничих «вузьких місць». Важливу роль відіграє також підвищення кваліфікації персоналу. Крім того, ефективність використання основних фондів можна підвищити шляхом оптимізації їхньої структури.

Отже, організацію аналітичної роботи щодо основних засобів можна розглядати з двох сторін: по-перше, це створення структури, яка відповідатиме за проведення аналізу, а по-друге, це безпосередній процес дослідження формування та використання основних засобів.

Динаміка показників ПАТ «Яготинський маслозавод» демонструє високий рівень використання виробничих потужностей.

Для досягнення високих результатів у виробництві необхідно мати чітке уявлення про наявність обладнання та постійно контролювати його ефективність.

Оптимізація використання виробничих потужностей дозволяє зменшити потребу в нових інвестиціях, що сприяє більш раціональному використанню фінансових ресурсів підприємства.

3.2. Удосконалення методики аудиту основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод»

В умовах економічної кризи та інтеграції України в світову економіку, аудит основних засобів набуває особливого значення. Зміни в законодавстві та зростаючі вимоги міжнародних інвесторів до прозорості фінансової звітності вимагають від аудиторів застосування сучасних методів і підходів до перевірки основних засобів. Правильна оцінка і облік основних засобів є важливою складовою фінансової звітності і безпосередньо впливає на прийняття управлінських рішень. Тому аудит основних засобів стає все більш складним і відповідальним завданням.

Проведення аудиту основних засобів вимагає ретельного планування та визначення конкретних цілей. Сучасні тенденції в аудиті, сформовані під впливом міжнародного досвіду, спрямовані на забезпечення високої якості та об'єктивності аудиторських висновків (таб. 3.1).

Таблиця 3.1

Порівняння завдань аудиторської перевірки основних засобів на міжнародному та вітчизняному просторі

№ п/п	Зарубіжний досвід: завдання аудиту основних засобів	№ п/п	Вітчизняний досвід: завдання аудиту основних засобів
1	Перевірка належності основних засобів, записаних на рахунках компанії або ці засоби орендовані нею	1	Перевірка відображення основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку
2	Перевірка правильності відображення первісної вартості основних засобів	2	Перевірка правильності відображення первісної вартості основних засобів у формах звітності підприємства
3	Перевірка правильного застосування методів амортизації по всім групам основних засобів	3	Перевірка правильності розрахунку амортизаційних сум і віднесення їх на собівартість продукції
4	Правильність віднесення засобів до основних	4	Правильність віднесення до основних засобів, що знаходяться на балансі підприємства
5	Перевірка правильності обліку основних засобів після їх покупки	5	Встановлення правильності своєчасного відображення в обліку операцій з основними засобами, їх надходження, внутрішнє переміщення і вибуття
6	Перевірка правильності визначення вартості майна, яке передано під	6	Перевірка наявності на підприємстві «експертної оцінки» вартості майна,

	заставу, в якості додаткового забезпечення.		яке передано під заставу, в якості додаткового забезпечення.
--	---	--	--

Проведений аналіз свідчить про те, що рівень розвитку аудиту основних засобів в Україні відповідає сучасним міжнародним стандартам. Українські аудитори активно використовують зарубіжний досвід, що дозволяє забезпечити високу якість і об'єктивність проведення аудиторських перевірок. Це сприяє підвищенню довіри інвесторів до українських підприємств та сприяє інтеграції української економіки в світову.

«Аудит основних засобів в Україні все більше інтегрується в міжнародну практику. Сучасні аудитори не обмежуються формальною перевіркою облікових даних, а проводять комплексну оцінку системи внутрішнього контролю, аналізують вплив ринкових факторів на вартість основних засобів та оцінюють ефективність їх використання. Такий підхід дозволяє отримати більш об'єктивну картину фінансового стану підприємства та забезпечити високу якість аудиторських послуг.

Україна активно рухається у напрямку гармонізації національного обліку та аудиту основних засобів з міжнародними стандартами, однак на шляху до повної інтеграції існують певні перешкоди.

Традиційний детальний аудит основних засобів є трудомістким процесом, який вимагає значних витрат часу та ресурсів. Для підвищення ефективності аудиту доцільно застосовувати комбінований підхід, що передбачає поєднання детального аналізу окремих операцій з вибірковими перевітками. Такий підхід дозволяє зменшити обсяг аудиторських процедур без шкоди для якості аудиту і забезпечити отримання достовірних результатів»[14, с. 55].

Однією з основних проблем, з якими стикаються аудитори та підприємства при проведенні аудиту основних засобів, є часті зміни в законодавстві. Постійна необхідність адаптації до нових вимог ускладнює процес обліку та перевірки, збільшує ризик помилок і знижує довіру до фінансової звітності. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити більш стабільні нормативні акти, які будуть рідше змінюватися і забезпечать передбачуваність умов ведення бізнесу.

Таким чином активне впровадження міжнародних стандартів в аудит основних засобів є важливим кроком на шляху до інтеграції української економіки в світову. Використання міжнародного досвіду дозволяє підвищити якість аудиторських послуг, забезпечити прозорість і достовірність фінансової звітності та залучити іноземних інвесторів. Це, в свою чергу, сприяє економічному зростанню країни та підвищенню її конкурентоспроможності на світовому ринку.

ВИСНОВКИ

Аналіз методологічної бази бухгалтерського обліку та звітності щодо основних засобів вказує на ключову роль Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» П(С)БО 7. Згідно з цим стандартом, основні засоби визначаються як матеріальні активи, що використовуються підприємством для виробництва продукції, надання послуг, здачі в оренду або виконання адміністративних функцій. Характерною ознакою основних засобів є тривалий строк їх корисного використання, який перевищує один рік. Саме завдяки основним засобам підприємства забезпечують безперервність своєї діяльності та створюють основу для отримання майбутніх економічних вигід.

Бухгалтерський облік в Україні функціонує на основі комплексу нормативно-правових актів. Серед ключових документів, що регулюють його принципи та методи, можна назвати Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», а також затверджений План рахунків бухгалтерського обліку. Ці та інші нормативні документи забезпечують єдиний підхід до формування та подання бухгалтерської інформації.

Аналіз чинного законодавства в галузі обліку основних засобів свідчить про наявність певних розбіжностей у його застосування на практиці. Зокрема, актуальними залишаються питання, пов'язані з: невідповідністю даних про основні засоби, що відображаються в бухгалтерському та податковому обліку; особливостями нарахування амортизації згідно з вимогами Податкового кодексу України; а також правильним відображенням у звітності та обліку інформації про основні засоби, що утримуються для продажу.

Аналіз облікової політики ПАТ «Яготинський маслозавод» показав, що для відображення інформації про основні засоби підприємство використовує рахунки першого класу «Необоротні активи» (зокрема, 10 «Основні засоби», 13 «Знос», 15 «Капітальні інвестиції») та нульового класу «Позабалансові рахунки» з відповідними субрахунками. Такий підхід повністю відповідає вимогам Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції № 291.

Для систематизації даних про основні засоби, їх знос та капітальні інвестиції ПАТ «Яготинський маслозавод» використовує спеціалізовані

первинні документи та реєстри. Зокрема, для узагальнення інформації про рух основних засобів застосовується Журнал 4. Інформація про капітальні інвестиції, вибуття та амортизацію активів відображається в Звіті про капітальні інвестиції. Крім того, для детального аналізу стану основних засобів підприємство веде інвентарні картки.

Глибокий аналіз процесу формування облікової політики щодо основних засобів свідчить про її значний вплив на фінансові результати підприємства. Вибір методів амортизації, оцінки основних засобів, одиниці їх обліку безпосередньо впливає на вартість активів, відображену в балансі, суму амортизаційних відрахувань та, як наслідок, на розмір оподаткованого прибутку. Отже, грамотно сформована облікова політика є важливим інструментом управління фінансами підприємства.

Одним з ключових завдань управлінського обліку на ПАТ «Яготинський маслозавод» є проведення перспективної оцінки основних засобів. Для здійснення такої оцінки використовуються такі показники, як вартість, якість та кількість основних засобів. Вартість основних засобів визначається на основі початкової вартості, зносу та, відповідно, залишкової вартості. Детальна інформація про кожну одиницю основних засобів міститься в інвентарних картках.

Завдяки вбудованим документам для обліку основних засобів, програма «1С:Бухгалтерія 8.0 для України» підвищує ефективність роботи бухгалтерської служби, забезпечуючи точність та оперативність обробки даних.

Аналіз використання основних засобів свідчить про необхідність впровадження заходів, спрямованих на підвищення їх ефективності. Зокрема, важливо зменшити кількість невикористовуваного обладнання, вивести з експлуатації зайве обладнання та оперативно залучати до виробничого процесу резервне обладнання, обсяги якого є значними.

Організація аналітичної роботи з основними засобами передбачає два взаємопов'язані аспекти. По-перше, це створення спеціалізованої служби, яка буде відповідати за проведення аналізу формування та ефективності використання основних засобів. По-друге, це безпосередня організація

аналітичних процедур, які здійснюються в процесі дослідження та контролю основних засобів.

Аналіз фінансової звітності ПАТ «Яготинський маслозавод» за останні роки свідчить про стійку тенденцію до зростання загального капіталу підприємства. Так, у 2023 році порівняно з 2021 роком загальний капітал збільшився на 32,96%, а порівняно з 2022 роком – на 11,96%. Цей приріст обумовлений, зокрема, значним зростанням власного капіталу (на 61,14% порівняно з 2021 роком та на 13,97% порівняно з 2022 роком), яке досягнуто завдяки збільшенню нерозподіленого прибутку попередніх років. Водночас спостерігається і зростання позикового капіталу (на 22,14% порівняно з 2021 роком та на 10,97% порівняно з 2022 роком), що свідчить про активне залучення додаткових фінансових ресурсів для фінансування розширення виробництва.

Наявність позитивного власного оборотного капіталу свідчить про фінансову стійкість підприємства та його здатність своєчасно розраховуватися з поточними кредиторами. Крім того, це означає, що підприємство має додаткові кошти, які можуть бути використані для фінансування операційної діяльності, інвестиційних проєктів або для створення резерву ліквідності.

Аналіз фінансових результатів ПАТ «Яготинський маслозавод» свідчить про його високу прибутковість. Так, у 2023 році підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 129 631 тис. грн. Варто зазначити, що цей показник демонструє стійку тенденцію до зростання. Порівняно з попередніми роками, чистий прибуток збільшився на 417,94% та 113,40% відповідно.

Також збільшення фондівіддачі свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Проведений аналіз системи оплати праці показав, що рівень заробітної плати працівників є достатнім для мотивації персоналу. Свідченням цього є стійка тенденція до зростання середньомісячної заробітної плати. Однак, разом з позитивними аспектами, варто відзначити негативну динаміку чисельності персоналу, яка демонструє скорочення кількості працівників порівняно з попередніми роками.

Аналіз даних, наведених у таблиці 1.7, дозволяє зробити висновок про значне покращення фінансового стану ПАТ «Яготинський маслозавод» у 2023 році порівняно з попередніми роками. Зокрема, спостерігається стійка тенденція до зростання загального капіталу підприємства, що свідчить про розширення масштабів діяльності. Крім того, значне збільшення чистого прибутку в 2023 році підтверджує ефективність діяльності підприємства та його високу прибутковість.

Результати аналізу фінансових показників, представлених у таблиці 1.7, свідчать про значне покращення фінансового становища ПАТ «Яготинський маслозавод» у 2023 році. Підприємство продемонструвало збільшення капіталу та прибутковості, що вказує на успішну діяльність.

Ефективність роботи ПАТ «Яготинський маслозавод» тісно пов'язана зі станом та використанням основних засобів. Саме від того, наскільки раціонально використовуються основні фонди, залежить виконання виробничої програми та отримання прибутку.

Результати аналізу ефективності використання основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод» демонструють позитивну динаміку і свідчать про раціональне використання виробничих потужностей підприємства.

Для ПАТ «Яготинський маслозавод» вдосконалення використання основних фондів є ключовим фактором підвищення ефективності виробництва. Це дозволяє не лише збільшити обсяги випуску продукції, що користується попитом, але й знизити її собівартість, що в свою чергу сприяє зростанню прибутковості підприємства. Оптимізація використання наявних виробничих потужностей дозволяє зменшити потребу в додаткових інвестиціях, що є особливо важливим для сільськогосподарських підприємств.

Сучасна система обліку амортизації має значний недолік: відсутність механізму накопичення амортизаційних відрахувань в окремому фонді. Через це кошти, призначені на відновлення основних засобів, часто використовуються для вирішення інших господарських питань, що не завжди відповідає їх прямому призначенню.

Ключову роль у підвищенні ефективності використання основних засобів відіграють як соціальні чинники, так і матеріальна мотивація працівників. Зокрема, керівництво підприємств має розробляти та вдосконалювати системи заохочення для працівників, які безпосередньо залучені до виявлення та реалізації резервів ефективнішого використання обладнання та інших основних фондів.

Одним із пріоритетних завдань ПАТ «Яготинський маслозавод» є оптимізація використання основних фондів шляхом виведення з експлуатації застарілого обладнання та швидкого введення в експлуатацію нових потужностей.

Для обґрунтованого прийняття управлінських рішень власники, інвестори та інші зацікавлені сторони потребують достовірної інформації про технічний стан основних фондів підприємства.

Тому мета аудиту операцій з основними засобами полягає у перевірці точності та повноти відображення інформації про основні засоби у фінансовій звітності підприємства відповідно до чинних стандартів.

Для проведення аудиту основних засобів аудитори використовують різноманітні джерела інформації, зокрема: баланс підприємства (форма № 1), звіт про фінансові результати (форма № 2), синтетичні регістри обліку основних засобів (наприклад, головна книга, журнал-ордер № 8), а також первинні облікові документи, такі як інвентарні картки, акти приймання-передачі, введення в експлуатацію, ліквідації, та відомості індексації балансової вартості основних засобів.

Процес аудиту основних засобів є досить складним і вимагає від аудитора високого рівня професіоналізму. Постійна зміна законодавства щодо амортизації, класифікації та інших аспектів обліку основних засобів значно ускладнює цей процес і робить його одним з найважливіших у загальному аудиті підприємства. Результати аудиту основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод» дозволили аудиторам сформулювати умовно-позитивний висновок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко Т. Є., Головка К. Є., Пожидаєва М. В. Методичні аспекти та практична реалізація обліку, аудиту та аналізу основних засобів підприємства // Editorial Board. 2021. № 44.
2. Вакульчик О. М., Васильєва В. Г., Бабенко Л. В. Фінансовий облік і за НП(С)БО : навч. посіб. 2024.
3. Верхогляд А., Овечко А. Удосконалення проведення аудиту зносу основних засобів // Стан та перспективи інституту аудиту в Україні. 2022. № 146.
4. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту : навч. посіб. 2021.
5. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. 2021.
6. Єремян О. Критична оцінка сучасного стану обліку і аудиту нематеріальних активів на підприємствах // Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences. 2022. № 302.1. С. 201–208.
7. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 20.06.2024 р. № 2258-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
8. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 03.09.2024 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
9. Зінченко О. В., Смоляр М. В. Особливості організації аудиту основних засобів // Організатори конференції: Міністерство освіти і науки України, Університет митної справи та фінансів, Рада молодих вчених Університету митної справи та фінансів. 2023. С. 72.
10. Іванчук Н. В. Звітність підприємств : навч. посіб. для студентів закладів вищої освіти. 2021.
11. Карпенко Є. А. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій. 2021.
12. Кононенко Л. В. Digital-інновації в обліку: проблеми та перспективи : дис. ... канд. екон. наук. КНЕУ. 2022.

13. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Мусійченко О. Г. Організація і методика аудиту. 2024.
14. Михалків А. А., Кермач В. М. Концептуальна модель обліково-аналітичного забезпечення для обґрунтування стратегії розвитку основних засобів на підприємстві // Grail of Science. 2020.
15. Остапенко К. Методика аудиту операцій з основними засобами // Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : зб. наук. пр. IX Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 24 берез. 2021 р.: у 2-х ч. Ч. II. Вінниця : ВРВ ВТЕІ КНТЕУ, 2021. 203 с.
16. Радіонова Н., Войтенко М. Методичні засади проведення аудиту основних засобів // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2022.
17. Цвігун І., Ясінецька І., Свиноус Н. Державний аудит : навч. посіб. 2023.
18. Шандова Н. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Латкіна С. А. Економіка підприємства : навч. посіб. 2021.
19. Яремійчук Я. Облік, аналіз і аудит : зб. студентських наук. пр. 2021. С. 221.